

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

magisterské prezenční studium
2012 – 2013

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jakub Švejkar

Vysídlení Benešovska, Neveklovska a Sedlčanska (1942-1945)

Zřízení cvičiště zbraní SS ve středních Čechách

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Anna Huliciusová

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Full-Time Studies
2012 - 2013

DIPLOMA THESIS

Jakub Švejkar

Eviction of the Benesov, Neveklov and Sedlcany region (1942-
1945)
Establishment of the Waffen SS training ground in the middle
Bohemia.

Prague 2013

The Diploma Thesis Work Supervisor:
Mgr. Anna Huliciusová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 25. 3. 2013

Jméno autora

Poděkování

Rád bych poděkoval paní Mgr. Anně Huliciusové za příkladné vedení a užitečnou pomoc během vypracovávání diplomové práce a všem pamětníkům, se kterými jsem měl možnost se setkat a vyslechnout jejich vzpomínky.

Anotace

Diplomová práce se zabývá historickou událostí vysídlení obyvatel částí středních Čech v době Protektorátu Čechy a Morava za účelem zřízení cvičiště pro tehdejší německé ozbrojené složky zbraní SS. Teoretická část obsahuje popis vzniku cvičiště. Dále složky, které na jeho území působily a zároveň s tím i další zařízení, která zde byla situována. V praktické části se nachází vzpomínky pamětníků a příklady dodnes zachovalých fragmentů z tohoto období historie.

Klíčové pojmy

Benešov, cvičiště SS, 2. světová válka, Neveklov, Sedlčany, Prosečnice, Protektorát Čechy a Morava, vysídlení, Zbraně SS

Annotation

This diploma thesis deals with eviction accident of the Middle Bohemia region during the World war II. era. Residents of the large part of this region were evicted from their own homes for establishment of the Waffen SS training ground there. Theoretical part is directed on the description of the very first idea of the training ground in this area. Also description of the military troops, which were trained on this ground and other objects and facilities located there. Practical part consists of the personal testimonies of living witnesses, obtained personally from them or from the book sources.

Key words

Benesov, Waffen SS training ground, World War II., Neveklov, Prosecnice, Protektorat Bohemia and Moravia, Waffen SS,

ÚVOD	8
Teoretická část	9
1. Období po okupaci ČSR do počátku zřizování cvičiště 1939-1942 9	
1.1. Okupace a germanizační proces	9
1.2. Úloha cvičiště v rámci procesu germanizace.....	11
1.3. Nástin návrhu vojenského cvičiště ve středních Čechách	13
1.4. Nacističtí představitelé ke zřízení cvičiště.....	15
1.5. Zrychlení procesu realizace cvičiště	18
2. Oblast plánovaného cvičiště a její obyvatelstvo	22
2.1. Benešov	22
2.2. Sedlčansko	23
2.3. Prvotní nepřímé konfrontace s německými úmysly	23
3. Vysídlování a samotné budování cvičiště	25
3.1. Příprava území na evakuaci obyvatelstva.....	25
3.2. Postup při vysídlování	26
3.3. I. etapa.....	28
3.4. II. etapa	29
3.5. III., IV. a V. etapa	31
3.6. Zahraniční tisk o vysídlování.....	33
4. Vojenské školy a ozbrojené složky působící v prostoru cvičiště ... 36	
4.1. SS-Pionier Schule Hradištko.....	38
4.2. SS-Artillerie Schule II Benešov.....	42
4.3. SS Panzer Grenadier Schule Prosečnice.....	44
4.4. SS-Sturmgeschütz Schule Bukovany	47
5. Další využití vojenského prostoru	49
5.1. Kárný Tábor SS Chlum.....	49
5.2. Pracovně-výchovný tábor Hradištko	50
5.3. Pracovně-výchovný tábor Břežany.....	51
5.4. Koncentrační tábor Vrchotovy Janovice	51
5.5. Sonderlager Bystřice u Benešova	52
6. Zánik cvičiště	53
6.1. Blížící se konec války	53
6.2. Jednotky cvičiště potlačují pražské povstání.....	54
6.3. Odchod vojsk ze cvičiště	56
Praktická část	58
7. Vzpomínky pamětníků	58
7.1. E. Pešan.....	58
7.2. L. Rychman.....	59
7.3. M. Burian	60
7.4. E. Horelová	61
7.5. V. Vrňák.....	61
7.6. L. Chocholouš.....	62
7.7. J. Voráček	63
7.8. L. Kohoutek	64

8. Průzkum a poznatky z prostoru bývalého cvičiště	65
8.1. Fragmety z dob fungování cvičiště	65
ZÁVĚR.....	67
SEZNAM POUŽITÉ ČESKÉ LITERATURY	69
ELEKTRONICKÁ MÉDIA A WEBOVÉ STRÁNKY	71
SEZNAM TABULEK	72

ÚVOD

Tématem diplomové práce je Vysídlení Benešovska, Neveklovska a Sedlčanska (1942-1945) a tamního zřízení cvičiště zbraní SS. Za úkol si dává přiblížit tuto nepříliš známou událost české historie, pojící se k období fungování Protektorátu Čechy a Morava. Důvodem výběru tématu byla autorova vazba k tomuto kraji a osobní zkušenost s nevědomostí okolí o těchto skutečnostech. Práce je zaměřena na historii vzniku cvičiště a také na vojenské složky, které se v jeho prostoru v době fungování nacházely. Ty jsou v práci charakterizovány a pomáhají tak lepší představě aplikované na konkrétní podobu výcviku a celého působení, zde dislokovaných vojenských složek. Dále jsou zde obsaženy informace o místních internačních, kárných a zvláštních táborech, které byly na vysídleném území zřízeny. V roce 2012 uběhlo přesně 70 let od počátku založení cvičiště. S ohledem na toto neveselé výročí bylo uskutečněno několik vzpomínkových akcí, na kterých se uskutečnily přednášky a debaty s lidmi, zabývajícími se touto tematikou.

V praktické části jsou obsaženy vzpomínky pamětníků. Ty jsou získané jak na základě osobního setkání formou biografické analýzy, tak i obsahovou analýzou a analýzou osobních dokumentů, kdy je čerpáno z přepisů pamětí a vzpomínkových tiskovin a osobních dokumentů. Proveden byl i průzkum míst, která se váží k prostoru cvičiště.

Teoretická část

1. Období po okupaci ČSR do počátku zřizování cvičiště 1939-1942

1.1. Okupace a germanizační proces

Dne 15. března byly příchodem vojsk německé branné moci zničeny i ty poslední naděje obyvatel tehdejší Československé „druhé“ republiky na vylepšení mezinárodní, v té době již velmi napjaté atmosféry tehdejších časů. S ohledem na sled událostí nemohly být v tisku obsaženy informace, které by alespoň trochu uklidnili obyvatele, nebo je v jejich rozčarování obeznámily se situací, s jejímiž fragmenty byli konfrontováni během dne při setkání s vozidly Wehrmachtu. Až v pozdním odpoledni téhož dne se mohlo obyvatelstvo dozvědět ucelenějším způsobem v rámci palcových titulků ve večernících. Jeden z komentářů, se kterým se československé obyvatelstvo setkalo, vyšel ve Večerním Českém Slovu a zněl následovně: „Pro nás Čechy nastává úděl malého, sedmimilionového národa, který byl osudem postaven doprostřed životního prostoru velkého devadesátimilionového národa německého. V dobrém poměru k velkému sousedovi nás národ nezahyne. Bude žít, pracovat, prospívat a zachová si vždy nejdražší odkaz svých předků: svůj jazyk, svou kulturu, svou horoucí lásku k rodné zemi a svým velkým dějinám.“ (Uhlíř, Kaplan, 2005 s. 16)

Tento den předurčil naši zemi k životu v područí německého aparátu na dobu dlouhých 2248 dní. Samotné obsazování českomoravského území započalo již o den dříve tj. 14 března, konkrétně na Ostravsku, z důvodu zajištění severomoravské průmyslové oblasti před možnou obávanou anexí ze strany Polska. (Maršálek, 2002) Ještě 15. března dorazil do Prahy Adolf Hitler spolu s Wilhelmem Frickem, Joachimem von Ribbentropem, Hansem Lammersem a dalšími nacistickými funkcionáři. Výstupem z jejich

přítomnosti na Pražském hradě byl tzv. Výnos vůdce a říšského kancléře z 16. března 1939 o Protektorátu Čechy a Morava. Tento jednostranně vydaný akt sestávající z Hitlerem nadiktované preambule a pouze třinácti článků se měl stát základem státoprávního statutu pro okupované země. Preambule obsahovala odvolání na tisíc let trvající náležitost česko-moravských zemí k prostoru německého národa. Zmíněno bylo, že se rok od roku zvyšovalo nebezpečí vzniku ohrožení pro evropský mír. To vše zaobalené a neoprávněně obhájené touhou po zajištění sociálního blaha všem. V celém výnosu a jeho preambuli došlo k záměrnému zkreslení česko-německých vztahů v průběhu dějin. Nemluvě o obhajování vpádu německých jednotek mj. z důvodu pomoci utlačovaným soukmenovcům z řad v Čechách a na Moravě žijících Němců. (tamtéž, 2002)

16. březnem po vzniku Protektorátu mohli Němci soustředit své síly na prosazování své politiky a její prolínání do každodenního života protektorátních obyvatel. Jedním z hlavních cílů této agresivní politiky Německa vůči Československu byla snaha o omezení kulturních znaků tohoto národa a jeho postupnou germanizaci. Po úspěšném provedení germanizačního procesu mělo následovat osídlování tohoto prostoru německými kolonisty. Toto velice syrově a přímočaře nastínil zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich při své nástupní audienci v Černínském paláci v Praze dne 2. Října 1941, kdy řekl: „Čech tady nemá už koneckonců co pohledávat. Tento prostor musí být jednou definitivně osídlen Němci.“ (Uhlíř, 2005, s. 64) Obdobně dával najevo plány s českomoravským územím i tehdejší státní tajemník K. H. FRANK, který řekl: „Cílem pro budoucnost musí být rozbití českého národního vědomí, pronikání do dosavadní české jazykové oblasti německým osídlováním. (Měchura, 2005, s. 2) Adolf Hitler byl ve svých prohlášeních k tomuto tématu snad ještě racionálnější a chladnokrevnější. Známe jeho výrok: „Českomoravská pánev bude kolonizována německými sedláky. Čechy vystěhujeme na Sibiř nebo do oblasti volyňské. Ze střední Evropy musí odejít.“ (tamtéž, 2005, s. 2)

Za určitý první krok germanizace lze považovat zabrání československého pohraničí roku 1938, které předcházelo v úvodu zmíněné následné zabrání zbytku území Čech a Moravy. To, že v uspořádání nabytých území neměli úplně jasno, značí i skutečnost, že tehdejší generální ubytovatel Wehrmachtu zaslechl 15. března na Pražském hradě poznámku: „Moravu si ponecháme, tam přijdou dvě divize a s dalšími jednotkami, Čechy budou samostatným státem s omezenou suverenitou. Tj. žádná vlastní zahraniční politika, žádná armáda, německá měna tak říkajíc podnájemníci u nás.“ (Maršálek, 2002, s. 17) Toto tvrzení ukazuje, že byla zvažována i mírnější řešení, než ta, ke kterým bylo nakonec přistoupeno.

1.2. Úloha cvičiště v rámci procesu germanizace

V souvislosti s germanizací bylo zamýšleno vytváření německých jazykových ostrůvků. K tomuto účelu byla na českomoravském území od okupace předurčena v první řadě vojenská cvičiště, která sloužila do té doby Československé armádě. Konkrétně šlo na našem území o vojenské újezdy u Milovic, Vyškova a v Brdech. Rozloha vypsanych oblastí před okupací činila 38 285 ha. V následujících letech došlo k dalším půdním záborům a o velikosti 31 924ha. Celková rozloha voj. Újezdů na našem území se téměř zdvojnásobila. Ať už v případě převzetí takovýchto územních celků, nebo v případě jejich vytváření, došlo vždy k vyvlastnění české půdy a jejímu následnému odevzdání pod německou správu. (Kos, 2012) S tím souvisí, že prostor cvičiště byl vyjmut z pravomocí judikatury Protektorátu Čechy a Morava a jednalo se tedy o prostor patřící k tehdejší Velkoněmecké říši.

Ihned po okupaci se začalo uvažovat o vzniku nových prostorů pro cvičiště, která takto měla představovat prostory, k přípravě následného osídlení. Plánovaná cvičiště měla být zasazena do hustě zalidněných oblastí, aby tím bylo osídlení narušeno. Germanizační politika ale s postupným vývojem válečné situace musela ustoupit realističtější a praktičtější

úvahám. Tudíž nebylo naštěstí dosaženo takových výsledků a zároveň s tím škod, které by naplněním plánovaného byly způsobeny. Zmíněná, již vybudovaná cvičiště, která okupací německá vojska získala, připadla německé branné moci-Wehrmachtu. Ke vzniku dalších většinou ne naplno fungujících cvičišť docházelo až spíš ke konci války a to více z praktických důvodů, než z důvodů politických, ideologii šířících. Příkladem úmyslu ke zřízení cvičiště takového charakteru, na základě racionálních požadavků, mělo být vysídlení velkého území v prostoru Beskyd, kdy v tamní oblasti měla být tímto aktem narušena a omezena narůstající partyzánská činnost. (tamtéž, 2012)

Již 6. března 1940 bylo stanoveno zemskými rady v rámci jejich porady vytvořit tzv. německý zemský most od severu k Praze. To v realu znamenalo poněmčít nemalé území mezi Prahou a Litoměřicemi, dále vytvořit německý prostor vedoucí přes Prahu, Brno, Olomouc až k Ostravě, přičemž bylo kalkulováno i s německou oblastí na Jihlavsku. Jižní Moravu chtěli nacisté osídlovat jižně od Brna a tak její oblasti propojit s rakouskými župami. Český národ by tak byl po naplnění těchto plánů postupně rozdělen do malých izolovaných celků, kdy by se byl nucen přizpůsobovat naplno německému vlivu. Tyto myšlenky se poté promítly i do návrhů zřizování a výstavby německých vojenských cvičišť na území tehdejšího protektorátu. (Šmerák, 2012) Je tedy zřejmé, že tehdejší nacistický aparát v této věci propojil dvě věci, které měly přinášet jak zdokonalení armády-praktické důvody, tak i pomoci šířit a naplňovat záměry ideologické.

I tak se ale postoje a nahlížení na důvody k vytváření cvičišť na protektorátním území různí a měnily se i postupem doby. V dobách 50.tých a 60.tých let se interpretovala široké veřejnosti na prvním místě germanizační snaha. Zatímco v letech pozdějších se začalo otevřeně mluvit o racionální vojenské potřebě. Dle prohlášení a plánů z počátečního období nacistické okupace je nesporné, že ideologické záměry hrály velkou roli. Ty se ovšem postupem situace a válečným vývojem měnily v pragmatickou nutnost primárního účelů vojenských cvičení.

1.3. Nástin návrhu vojenského cvičiště ve středních Čechách

Do roku 1941 bylo uvažováno nacistickým aparátem o zřízení dvou cvičišť pro Wehrmacht vedle sebe. V prostoru mezi Sedlčany a Tábořem pro pozemní armádu a v oblasti mezi Vlašimí a Chýnovem pro letectvo. Souhrnně měl být tento cvičicí prostor nazýván Truppenübungsplatz Tabor. V případě jeho realizace by se jednalo o největší cvičiště té doby v Evropě s plánovanou rozlohou 133 000 hektarů. Směrem od Sedlčan se v tomto plánu nacházel prostor určený výhradně pro výcvik zbraní SS, jehož samotné zřízení bylo v počátku málo pravděpodobné. Při uskutečnění těchto plánů by celková rozloha plánovaných prostorů zabírala 168 000 hektarů. (Kos, 2012)

K tématu tohoto cvičiště, resp. plánů uvádí Robek (1980, s. 18) přepis zhodnocení oblasti a vlivu s ním spojeného vysídlení v souvislosti s germanizační politikou takto: „Dle podkladů oberlandrátů žije na zjištěném území tábořského kraje s 356 000 obyvateli pouze 400 Volksdeutsche, tím by vysídlením bylo postiženo čistě české území. Ježto se jedná v podstatě o malozemědělská hospodářství pod 10 ha, dá se počítat s tím, že obyvatelé, po zrušení jejich malých podniků, odejdou větším dílem do města. Tím bude biologický základ českého národa značně oslaben. Uvolněním těch zemědělských pracovních sil dojde k podstatnému uvolnění i na trhu pracovních sil. Vysídlení by vytvořilo politické vakuum téměř v srdci Protektorátu. Z toho vyplývající vyřazení českého vlivu v plánovaném území bude mít za následek značné oslabení českého odporu. Okresní město Táboř, ležící v bezprostřední blízkosti území, je kulturním a hospodářským střediskem kraje. Tak jako Táboř byl v 15. Století pevnou oporou husitského hnutí, tak se soustřeďuje dnes v tomto městě do jisté míry národní odpor proti německému. Vybudováním německé bašty, před branou tohoto čistě českého města, by byl navždy odstraněn politický význam Tábořa jako střediska odporu.“

Na základě tohoto zhodnocení je dobře vidět, že v počátečních fázích

okupace hrála pro německý aparát roli v otázce cvičišť sama vojenská potřeba a praktičnost. A na straně druhé zároveň s tím velkou měrou i touha po realizaci germanizačních procesů.

Další tehdejší návrh cvičiště, který nebyl stejně jako předchozí zrealizován, byl vytvořen v létě roku 1939. Do tohoto návrhu spadalo území přibližně kruhového tvaru ohraničené sídly Votice, Jankov, Veliš, Bolina, Čáslavsko, Pacov, Kladruby, Chýnov, Sedlečko, Miličín. Středem tohoto prostoru měla být Mladá Vožice, přičemž prostor by spadl do působnosti oberlandrátů Tábor a Německý Brod (nynější Havlíčkův Brod). Jednalo se o zemědělskou oblast s rozlohou 60 000 ha s 31 802 obyvateli, při 6125 hospodářských usedlostech. Návrh v sobě zahrnoval, kromě zmínky související s procesem germanizace ve vytvoření politického a kulturního vakua v ryze českém prostředí, také vhodnost k výcvikovému prostoru a využití vojenským letectvem. Důvodem k tomuto postoji bylo uvedeno, že území disponuje velkými plochami pro přistávání letadel. Letectvo jako takové požadovalo pro své výcvikové prostory zejména písčitou půdu, kterou zde měla nahradit vysoká koncentrace rybníků. Tyto stojaté vody totiž mohou sloužit jakožto terče, u kterých je díky vodním fontánám při výbuších pozorovatelný případný zásah a tím i přesnost. (Kos, 2012)

Třetí návrh cvičiště byl dopracován ke konci září roku 1939. Již i v názvu návrhu oproti dvěma předchozím figurovalo označení SS, což dávalo znát, proto koho by mělo být plánované území k výcviku určeno. V porovnání s předchozími návrhy se jednalo menší území benešovského a sedlčanského okresu o rozloze 34 783 a 20 818 obyvatel, při 3 593 usedlostech. Hranice tohoto území tvořila linie podél jižního břehu řeky Sázavy, která poté probíhala podél silnice vedoucí z Benešova přes Týnec nad Sázavou, Kamenný Přívoz do Žabovřesk. Východní hranice pokračovala od Žabovřesk směrem na Václavice, Vatěkov, západním směrem se vyhýbala Konopišti a dále přes Jarkovice, Jírovice mířila přes Tožici na Slavkov u Vrchotových Janovic. Jižní hranice směřovala od Slavkova přes Štětkovice, Sedlčany na Příčovy. (tamtéž, 2012)

To znamenalo jakýsi lichoběžník, kdy prostor zamýšleného cvičiště směřoval jižně od toku řeky Sázavy, zprava ohraničen silnicí na Benešov a dále až k Olbramovicím. Zleva tokem řeky Vltavy a dále jižně k Sedlčanům. Tento prostor byl shledán za velmi vhodný pro dané účely. Dále znamenal výběr daného prostoru uzavření jakési pomyslné linie cvičišť, spolu s dosavadními převzatými, která lemovala a držela v pomyslném jistém obklíčení Prahu. O zajímavosti dané oblasti pro vojenské účely svědčí i skutečnost, že byl tento prostor mapován z vojenského hlediska již v 70. letech 19. století. Časté zde bylo využití pro manévry v době RU monarchie ale i první republiky. (Šmerák, 2012)

1.4. Nacističtí představitelé ke zřízení cvičiště

Říšský protektor Konstantin von Neurath se stavěl k myšlence zřízení cvičiště, které by sloužilo výhradně potřebám zbraní SS negativně. Spatřoval v realizaci tohoto plánu vznik jakéhosi státu ve státě, u kterého by pozbyl tento prostor kontroly protektora. Situace byla navíc napjatou ve spojení s přetahovanou se o moc mezi zmíněným říšským protektorem von Neurathem a státním tajemníkem K. H. Frankem. Von Neurath zastával názor, že musí být vše činěno s opatrností a připraveností tak, aby nebyl narušen chod protektorátu. Jako zásadní viděl vytěžení všeho pracovního potenciálu obyvatelstva, který by mohl být násilným a náhlým učiněním těchto opatření narušen. Společně s tím si byl také vědom možných rizik, která by takovéto akty proti českému obyvatelstvu byly provedeny, ať už uzavřený nebo i otevřený odpor formou povstání obyvatel. Oproti tomu státní tajemník Frank, o kterém je známé, že choval nenávist vůči všemu českému, prosazoval realizaci germanizace v co možná nejrychlejší, nejpřímější ale také nejbrutálnější podobě. Konkrétně poukazoval na nutnost fyzické likvidace české inteligence a to s přehlížením jakýchkoli možných politických důsledků. (Sládek, 1986)

Obecná situace kolem otázky cvičišť a nejen jich se změnila v roce 1941, ve spojení s přípravami útoku na SSSR, kdy situace přímo vyžadovala zintenzivnění výcviku středních velitelských struktur v řadách zvětšujících se složek zbraní SS. Myšlenku na vlastní cvičiště pro složky zbraní SS v sobě měl Reichsführer-SS Heinrich Himmler. Pro tento plán se jevil nejlepším třetí návrh, ze tří popsanych, který se týkal území mezi řekami Sázavou a Vltavou. 29. ledna 1941 napsal Heinrich Himmler dopis říšskému ministerstvu financí, ve kterém prosí o koupi vyhlédnutého území. V dopise uvádí přesné hraniční vymezení území, které je nutné získat. V dopise mimo jiné stojí: „Na můj návrh bylo hledáno vhodné cvičiště v Protektorátu Čechy a Morava ve velikosti 6000 ha. Území cvičiště je na půdě střední bonity. Je třeba počítat s odškodněním vč. budov a inventáře ve výši 15. milionů říšských marek. Pro ubytování cvičících jednotek a velitelského sboru přichází do úvahy korium v Prosečnici. Lze tam ubytovat asi 800 lidí, je ve výhodné poloze ke cvičišti a s dobrým vlakovým spojením. Dle náhledu služebny říšského protektora bylo by možné sanatorium získat za kupní cenu asi 2. milionů říšských marek s živým i mrtvým inventářem. Koupí sanatoria by nebylo nutné stavět jiné budovy. Státní sekretář K. H. Frank podporuje získání jmenovaného území a sanatoria. Prosím o svolení ke koupi označeného území. (Kos, 2012, s. 14)

O necelý měsíc a půl zasílá Himmler dopis státnímu tajemníku Frankovi, v němž je mj. uvedeno: „Aby bylo možné důkladně školit v praxi velitele a velitelský dorost SS, aby byli schopni plnit úkoly, které jim případnou v nepřátelské palbě, je nezbytné, aby se cvičení provádělo na vhodném cvičišti. Kdyby tomu tak nebylo, zůstane příprava jen teoretická a tak vzdálená skutečnosti. Armáda z vyličené nutnosti vyvodila jediný možný závěr, tj. začátkem války přeložila na cvičiště náležící vojsku všechny válečné kursy a školy. U zbraní SS není stejné jednání možné, neboť SS nemá vhodné cvičiště. Žádal jsem proto armádu, aby dala k dispozici vhodné cvičiště. Vedoucí vojskové služebny prohlásili, že jsou plně přesvědčeni o naléhavosti i důležitosti mého požadavku na cvičiště, ale přesto prý vojsko nemůže můj požadavek splnit, protože samo nedisponuje

dostačeným počtem cvičišť. Doporučili mi, abych se snažil pro potřeby zbraní SS získat vlastní cvičišť. V Říši pochopitelně nemůže být vhodné cvičišť zajištěno. Mohl jsem dostat cvičišť v Generálním gouvernementu, na kterém však mohly divize SS cvičit jen během letních měsíců. Klimatické podmínky totiž neumožňují nepřetržitý výcvik velitelů a čekatelů. Byl jsem proto nucen, právě tak, jak to udělala armáda, ohlédnout se po cvičišti v Protektorátu.“ (Kos, 2012, s. 15)

Konstantin von Neurath, který byl celou dobu proti záboru území pro potřeby SS, a kterému byl výše uvedený dopis postoupen, protestoval. Zareagoval státnímu tajemníkovi Frankovi, jakožto horlivému obhájci germanizace českého území takto: „Považuji pokračování zabírání tak hustě osídlené půdy pro cvičné účely armády nebo zbraní SS za chybu a též při tom sledovaný cíl germanizace země vysídlením českého obyvatelstva tak dlouho za pochybený, dokud se neví, kam s vysídleným obyvatelstvem. Tím získáme pouze nespokojený, neproduktivní proletariát. Na každý pád se mi zdá lhůta vysídlení 4000 malozemědělců mimo rodin k 1. 5. 1941 sotva proveditelná. Prosím, aby k tomu byl vyslechnut státní komisař Gross.“ (tamtéž, 2012, s. 15) Z výše popsaného je zřejmý rozpor mezi von Neurathem a Frankem, potažmo Himmlerem. Z charakteru odpovědi Neuratha Frankovi je patrná jeho diplomatická povaha i opatrné a racionální smýšlení, kdy poukazuje na možná rizika. Zároveň s diplomacií souvisí skutečnost, že u zaujatého odmítavého postoje, k obdobným praktikám získávání prostoru pro vojenské účely, v takto obydlených oblastech, zmínil vedle SS i složky armády.

30. října 1941 se konala porada k problematice konkrétního vybudování cvičišť u Benešova. Zpráva z porady nese pět bodů. Stěžejním je uvedena potřeba výcvikového prostoru, který je schopen obstát ve cvičení jedné divize v počtu cca, 20 000 mužů, s možností mírového ubytování. Doba určená a považována za nutnou ke kompletnímu vyvlastnění byla stanovena šesti lety. V bodě druhém se nastiňuje úvodní fáze zřizování prostoru. Popsáno je prvotní vyvlastnění 2000 ha půdy, včetně trosečnického sanatoria, jakožto důstojnické školy (tzv. Junkerschule), která

má sloužit ubytovacím účelům. Toto výše popsané ve stanoveném časovém horizontu půl roku. Dále je poukázáno na potřebu upřesnění jižní hranice prostoru, kde bylo zamýšleno tehdy údajně cvičiště pro armádní složky. prosečnické sanatorium má vyklidit sanitní úřad SS, přičemž se konstatovalo, že k vyklízení má dojít až při zajištění samotného vysídlení. Třetím bodem bylo usnesení na tom, že má být vše na zabraném území ponecháno v původním stavu. Ať již šlo o zemědělské prostory, stavení, zkrátka vše. Hospodářská činnost měla být podstoupena do rukou působnosti velitelství cvičiště. Zmíněno je nasazení jednotek polního četnictva, jakožto dozorující složky nad hranicemi a prostorem cvičiště a také zřízení zajateckého tábora. Čtvrtým bodem byl odkaz na závazek zúčastněných udržet veškeré informace ohledně zřízení cvičiště v naprosté tajnosti. Pátý bod nesl vyřknutí nároku na zámek Konopiště, které bylo zamýšleno jakožto velitelství štábů SS a zároveň s tím i jako ubytování pro říšského vedoucího SS Heinricha Himmlera. (Kos, 2012)

1.5. Zrychlení procesu realizace cvičiště

Změna přístupu protektorátní moci ke zřízení cvičiště nastala po nuceném odchodu říšského protektora von Neuratha. 27. září vydala ČTK zprávu, která zněla takto: „Říšský protektor v Čechách a na Moravě, svobodný pán Konstantin von Neurath, považoval za nutné navrhnouti Vůdci, aby mu udělil delší zdravotní dovolenou za účelem jeho otřesného zdraví. Poněvadž nynější válečná doba vyžaduje plného uplatnění říšského protektora, požádal pan von Neurath zároveň Vůdce, aby jej přechodně zprostil až do doby, než se obnoví jeho zdraví, jeho funkce jako říšského protektora a ustanovil na tu dobu jeho zástupce. Vůdce nemohl za těchto okolností nevyhověti žádosti říšského protektora a pověřil SS-Obergruppenführera a generála policie Reinharda Heydricha na dobu nemoci říšského protektora von Neuratha výkonem funkce říšského protektora v Čechách a na Moravě.“ (Drejs, 1947, s. 12)

Tímto byl odejit říšský protektor, který v mnoha ohledech brzdil německému aparátu plánovaný proces germanizace, který se měl po nástupu Heydricha naplno rozeběhnout. O rozhodnutí v ražení této cesty dal Heydrich vědět ihned se svým nástupem vyhlášením civilního výjimečného stavu. Stanné soudy zahájily svou činnost v Praze a Brně. Pražský soud sestával pouze z úředníků gestapa, přičemž existovaly jen tři druhy rozsudků. Smrt, předání gestapu (což znamenalo transport do koncentračního tábora), nebo osvobození. Výsledkem řízení stanného soudu byla vykalkulovaná likvidace dosud vězněných reprezentantů odboje. (Uhlíř, Kaplan, 2005)

Surové nástroje šíření nacistické politiky se tedy pod Heydrichovým vedením rozeběhli na českomoravském území naplno se vši brutalitou. I přestože měl teď státní tajemník K. H. Frank ve věci cvičiště očekávatelně bližšího spojence, na vývoji situace se toto příliš neprojevalo. Po více jak rok trvajících jednáních již nejspíše Himmlerovi včetně jeho štábu došla trpělivost a 27. února zasílá státnímu tajemníkovi Frankovi spěšný telegram, ve kterém stojí: „Cvičiště Benešov připravit do 20. března 1942. V nejbližší době zajistit nouzově ubytování pro divizi SS. Nepřeji si žádné hlášení nebo dopis, že termín je nemožný. Je třeba i za cenu napnutí všech sil při práci ve dne i v noci tento termín dodržet.“ (Kos, 2012, s. 16)

Po chvíli mlčení je oddálen termín započetí příprav cvičiště o necelé dva měsíce na 15. květen 1942. Frank sestavuje návrh odpovědi Himmlerovi, kterou předává ke schválení Heydrichovi, jež návrh akceptuje a 11. března jej odesílá říšskému vůdci Himmlerovi: „Reichsführere! Po mém návratu z dovolené přednesl mi SS-Gruppenführer Frank záležitost cvičiště Benešov. Na základě vašeho dálnopisu z 27. tohoto měsíce SS-Brigadeführerovi von Treuenfeldovi, ve kterém byl dán rozkaz připravit cvičiště Benešov do 20. tohoto měsíce, byly okamžitě odstraněny všechny těžkosti s vrchní velením branné moci a odstraněn jejich odpor. Bylo dále úřadem říšského protektora dáno celé území ve výměře kolem 40 000 ha k dispozici pro účely cvičiště. Byly započaty předběžné práce na ubytování motorizované divize, pro evakuaci 25 000 Čechů, pro vyklizení a přesídlení

plicního sanatoria v Prosečnici s 300 nemocnými, které se nachází na území cvičiště. Politické důsledky vystěhování vyžadují objasnění následujících otázek SS-Gruppenführerem Jüttnerem: Otázka 1: Je správné, že cvičiště SS Benešov má být připraveno pro ostré střelby zesíleného pěšího pluku včetně dělostřelectva do ráže 10 cm do 20. března 1942? Otázka 2: Urychlení vyklizení území podmíněné otázkou č. 1 vyžaduje zvýšené náklady, a to okamžité převedení asi 20 milionů RM musí být zaručeno. Otázka 3: Vyklizení do termínu vyžaduje vysídlení asi 25 000 osob během 12 dní. K tomu je zapotřebí většího množství pohonných hmot, jejich výroba musí být zajištěna SS. Tyto otázky byly předány gruppenführerov Jüttnerovi 5. tohoto měsíce dálnopisem s podpisem gruppenführera Franka. Než došla odpověď, přišel Váš dálnopis ze dne 7. tohoto měsíce, kterým byl termín vybudování cvičiště přeložen na 15. květen. Až dosud však zůstaly otázky, zadané gruppenführerem Frankem gruppenführerovi Jüttnerovi nezodpovězeny. Na první otázku odpověděl gruppenführer Jüttner 9. tohoto měsíce, že počínaje 15. květnem musí být cvičiště k dispozici pro cvičení zesíleného pěšího pluku včetně dělostřelectva ráže 10 cm v ostré střelbě. Bez jasné odpovědi na ostatní otázky se nedá ani při použití všech sil, které jsou k dispozici, v práci pokračovat, ani nelze zaručit zakončení k 15. květnu tohoto roku.

K evakuaci 25 000 Čechů je naléhavě zapotřebí kolem 1 milionu litrů benzínu, 300 nákladních aut a 20 milionů zálohy na hotovosti, které nelze ve zdejším prostoru opatřit. Z politického hlediska je třeba počítat s následujícími důsledky: Nepřátelský rozhlas bude celé dny propagandisticky využívat evakuace Čechu. Předpokládané snížení dávek potravin spadá časově do evakuace. Z hlediska výživy ztrácí protektorát 20 000 tun obilí, jejímž opatřením musí být zatížena Říše. Reichsfürere, vy víte, že jak gruppenführer Frank, tak i já splníme všechny Vaše rozkazy. Jsem připraven nést všechny politické důsledky, respektive se jim podrobit, a termín dodržím. Prosím Vás však, ježto od gruppenführera Jüttnera nelze dosáhnout jasné odpovědi, abyste sám zařídil, co je nutné.“ (Kos, 2012, s. 16-17)

Z dopisu je zřejmé, že termín je definitivním a také si z něj lze udělat představu o tom, o jak logisticky obtížný čin se mělo jednat. Bylo však již rozhodnuto a přípravy měly započít. V dohledné době se počítalo s ohledem na vznik cvičiště s posílením početních stavů složek SS v Protektorátu. První velká návštěva a obhlídka prostoru nevyššími představiteli SS bylo zorganizováno velením zbraní SS v Protektorátu na 18. a 19. listopadu 1942. Během tohoto představení cvičiště docházelo k účasti na cvičných střelbách, návštěvám území daných vojenských škol a jejich útvarů.

2. Oblast plánovaného cvičiště a její obyvatelstvo

2.1. Benešov

V území, rozprostírajícím se okolo Benešova, je doloženo soustavnější osídlení teprve až v 8. století. Konkrétní vznik Benešova je kladen do 11. století, což je potvrzeno archeologickými nálezy, které byly nalezeny roku 1885 a zároveň s tím ještě nálezy fragmentů z téže doby, nalezené později právě v předvečer zřízení cvičiště tj. v roce 1941. Benešovsko postihl ve druhé polovině 19. století výrazný odchod obyvatelstva za prací. Samotné město Benešov ovšem nikoli. Počet jeho obyvatel do konce 19. století vzrostl téměř o polovinu ze 4407 v roce 1869 na 7421 v roce 1900. Za doby první republiky Benešov profitoval z okolností, že byl sídlem vojenské posádky, střediskem školství a dopravní stanicí a sídlem okresních institucí. V následujících letech procházelo město i region velkým stavebním rozmachem. Ať již šlo o městský vodovod, konopišťskou silnici, elektrorozvodnou síť a další zásadní projekty. Výrazně negativním byla pro město a region německá okupace. V souvislosti s nuceným vystěhováním nastala bytová krize, která kulminovala po zřízení cvičiště roku 1942. (Procházková, 2005)

V souvislosti se zřízením cvičiště byla vystěhována část samotného města. Vše nastalo 15. dubna 1943, kdy vyhláška nařizovala vyklizení 236 domů. Tyto objekty sloužily k ubytovacím účelům pro důstojnické struktury a vojsko a to nejen z řad vojáků působících přímo v Benešově, ale také v jeho okolí. Mimo to bylo umístěno velitelství cvičiště na zámek Konopiště. Vyhláška z června roku 1943 již konstatovala, že není nebude požadováno dalších objektů v Benešově. I přesto se ale dále stávalo, že různé objekty připadaly vojenským potřebám. Kupříkladu školy a místní reálné gymnázium. (par. 15. 1. 2013) dostupné na WWW:<www.urocnice.eu>.

2.2. Sedlčansko

Pod oblastním názvem Sedlčansko se rozumí část území středního Povltaví, vymezené hranicemi soudního okresu Sedlčany. Od roku 1855 samosprávného okresu. V tomto kraji platil a fungoval pocit sounáležitosti se spoluobčany a také krajem samotným. Ten vznikl na základě více než 150 let trvajících vzájemného fungování. Projevem tohoto vztahu místních obyvatel ke střednímu Povltaví bylo krajanské hnutí, kdy vznikaly spolky rodáků a přátel. V Sedlčanech byla pravidelně organizována setkání a sjezdy. Poslední se uskutečnil v roce 1994. Tento vztah se projevil v mnohém právě po nuceném vystěhování, které se dotklo ve velkém mj. právě oblasti Sedlčanska, kdy mnozí z řad vystěhovaných našli pomoc a podporu v městečkách a vsích v oblasti jižně od hranic cvičiště. Jsou známy případy, kdy se majitelé hospodářských stavení sami uskromnili a umožnili takto vystěhovaným žít v rodném kraji a provozovat tak případně i svou živnost. Tehdy bylo vystěhováno ze Sedlčanska 7380 lidí, přičemž z dané oblasti bylo nejvíce postiženo město Sedlčany, z něhož bylo vystěhováno do 1. srpna 1943 více než 2000 obyvatel. V Sedlčanech zůstali tehdy hlavně obyvatelé z řad řemeslníků, kteří mohli být prospěšní příchozím vojenským složkám zbraní SS. Krejčí, zámečníci, truhláři, ševci. Sedlčanský mlýn byl v této době přebudován na pilu, kde byly vyráběny terče pro prostor cvičiště. (Páv, Procházka, 2010)

2.3. Prvotní nepřímé konfrontace s německými úmysly

Své germanizační záměry si němečtí představitelé snažili před českým obyvatelstvem i jeho politickými vedoucími představiteli střežit v tajnosti. První náznaky o možném vystěhování se mezi obyvatele dané oblasti dostaly na přelomu roků 1941/1942. V tu dobu se na území začaly objevovat německé kontrolní komise, které prováděly průzkumy a mapování terénu. Přičemž se nijak netajily skutečným účelem mapování

a na mnohých místech průzkumu byly neoficiálně propouštěny informace o plánovaném vystěhování. Takto závažné zprávy se rychle rozšířily a někteří občané, mající kontakty na protektorátních úřadech, se vydali do Prahy, za účelem zjištění situace. 18. února navštívila delegace obyvatel zamýšleného cvičiště protektorátní ministry Richarda Bienerta, Adolfa Hrubého a Emanuela Moravce. Při setkání došlo k nečekanému zjištění, že ani představitelé protektorátní vlády nemají o zmíněných plánech ani tušení. Ministr zemědělství Hrubý slíbil rázné zakročení u německých orgánů. Ministr vnitra Bienert se velmi překvapení začal informovat u svého tajemníka, zda je takovýto plán zamýšlen. Ministr Moravec, který byl hlavním představitelem české kolaborace, se k tématu stavěl tak, že rozhořčeně označil šíření těchto zpráv za šeptanou propagandu, která má za cíl poškodit dobré vztahy mezi Čechy a Němci. (Hertl, 1957)

Informovanost určitých lidí o plánované vystěhování dokazuje také ilegální leták Okresního národně revolučního výboru v Benešově, který byl šířen především počátkem roku 1942. Leták oznamoval: „Občané! Nacističtí okupanti vztahují opět nad vámi a vaším majetkem zločinné své drápy. Území o rozloze 45 000 ha mezi Vltavou a Sázavou má být uloupeno, obyvatelstvo násilně vystěhováno, vyhnáno z rodných chalup, statků a domů. Plán záboru těchto koupěchtivých německých gangsterů je nastíněn na druhé straně letáku.“ (Kos, 2012, s. 18) Na druhé straně letáku se nacházel náčrt oblasti, která měla být zabrána. Plánek byl překvapivě vyhotoven s velkou přesností ke skutečným, existujícím plánům, což dává přemýšlet o tom, že jeho tvůrce musel mít známost na okresním úřadě v Benešově, či přesídlovací kanceláři. Případně byl on sám členem některého ze zmíněných orgánů.

3. Vysídlování a samotné budování cvičiště

3.1. Příprava území na evakuaci obyvatelstva

Vše kolem plánovaného cvičiště se rozeběhlo v začátku března roku 1942, kdy bylo 9. tohoto měsíce vystěhováno plicní sanatorium Humanita v Prosečnici u Krhanic. 300 tehdejších pacientů bylo propuštěno a vybavení zařízení bylo převezeno do lázní Velichovky. Úkol vysídlování a vyvlastňování majetku byl prováděn za pomoci zřízených českých protektorátních orgánů. Přesuny obyvatelstva měla na starost 12. března vzniklá Přesídlovací kancelář ministerstva vnitra se sídlem v Benešově. Úřadovnou ji byly nejdříve Netvořice, poté Čerčany a po určitou dobu také Sedlčany. Vedoucím pracovníkem kanceláře byl JUDr. Jiří Šrajec, který do té doby zastával funkci komisaře politické správy v Rokycanech. Přesídlovací kanceláři pomáhali v konkrétních obcích při vysídlovacích procesech příslušníci protektorátního četnictva, které mělo zajistit klid během vysídlovacích procesů. Po provedení vysídlení připadala správa evakuovaného území do kompetence vládního komisaře pro vysídlené obce. Nejdříve Dr. J. Glasera a od 1. května 1943 Dr. H. Wildnera. (Hoffmanová, Juněcová, 1985)

Předsouvání postiženému obyvatelstvu protektorátních orgánů nebylo náhodné. Němci se obávali reakcí a počítali s různými formami vzdoru a odporu, proto byly do obcí vysílány zmíněné složky protektorátního četnictva, jejichž úkolem bylo směřovat tamní obyvatele do přesídlovací kanceláře, vyzývat je k vyhledání si náhradního ubytování a zkrátka dohlížet na plynulý chod tohoto aktu. (Kos, 2012)

Dalo by se říci, že šlo o obvyklý případ, kdy za sebe nacistický aparát nechal odvádět špinavou práci orgány dané okupované země. To pro očekávané smířlivějšího přijetí obyvatelstvem a také pro vypočítavost

a opatrnost pro případ, že by vysídlování setkala s odporem. V tu chvíli by byly první konfrontovanou složkou právě protektorátní orgány.

V období před Mnichovskou konferencí spadal obchod s pozemky pod tehdejší státní pozemkový úřad v Praze. Němci si byli vědomi významu tohoto úřadu pro své germanizační plány, a proto úřad rychle ovládli. Byl zřízen samotný Pozemkový úřad pro Čechy a Moravu, který měl svůj samostatný Odbor S, jehož náplní bylo právě zřizování vojenských cvičišť. Tento úřad byl formálně podřízen protektorátnímu předsedovi vlády, avšak ve skutečnosti byl kompetentním správcem říšský protektor. Vše dokresluje i skutečnost, že v čele úřadu byl SS-Sturmbannführer Fischer. Pozemkový úřad prováděl přebírání nemovitostí pro Říši a současně vymazával všechny smlouvy. To vše buď uzavíráním trhových smluv, nebo přímým vyvlastněním. Takovéto jednání spojené s vystěhováním mohlo být právně obhájitelné v souvislosti bývalým čs. zákonem č.63/1935 Sb. o vyvlastnění k účelům obrany státu. Tento zákon umožňoval vyvlastňovat nemovitosti v době míru, ale i v době mobilizace i válečného stavu k opevňovacím a jiným účelům, které byly důležité pro obranu státu a v dalších potřebných případech, kdy posouzení důležitosti a naléhavosti spadalo pod kompetenci vlády. (Kos, 2012)

3.2. Postup při vysídlování

Majitelé nemovitostí byli nuceni sepsat smlouvu odprodeji jejich živého i neživého nemovitého majetku a to vše podle ohodnocení taxačním oddělením Pozemkového úřadu dle směrnic platných pro celou Říši. Výše popsaný způsob charakterizuje především první etapu vysídlování Benešovska. V dalších etapách se postupovalo metodou přímého vyvlastnění, kdy byli majitelé povinni odevzdat nemovitosti Pozemkovému úřadu. Ministerstvem spravedlnosti byl vyslán zvláštní soudce, který vedl poradenství v těchto věcech. Oceňování nemovitostí se lišilo v daných krajích. Benešovský okres zaznamenal nejvyšší ceny, votický a sedlčanský

okres o něco nižší ceny a nejnižšími cenami se vyznačoval neveklovský okres. Obecně se za nemovitosti vyplácelo 80 % odhadní ceny. Obytné a hospodářské budovy byly hodnoceny dle stavu a výměře zastavěné plochy. Chlévy, stodoly a stáje měly o 40-50 % nižší hodnotu než obytné budovy stejné kvality. Ceny pozemků v hodnoceních klesaly s počtem hektarů při absurdní kategorizaci. Uvádí se, že do konce války bylo takto vyplaceno 297 392 367 protektorátních korun. S ohledem na vnucený kurz koruny vůči marce se při zohlednění reálné hodnoty majetků a pozemků jednalo o směšné sumy. U soudu byly prováděny knihovní výmazy, čímž zdůrazňovali Němci své plány ponechat si zabrané území natrvalo. (Kos, 2012)

Tab. 1: Statistika vysídlovací akce

Etapa	Termín Vyklizení	Rozloha (ha)	Vysídleno rodin	Vysídleno obyvatel
I.	15. 9. 1942	4 970	1 403 zahrnutý i etapy Ia., Ib	5 403 zahrnutý i etapy Ia., Ib
Ia.	15. 9. 1942	1 850		
Ib	15. 10. 1942	770		
II	1. 4. 1943	8 880	1 798	6 751
IIb	15. 5. 1943	570	154	435
III.	31. 12. 1943	10 630	2 064	7 057
IV.	31. 10. 1943	10 158	2 280	7 770
V.	1. 4. 1944	5 530	950	3 570

(Kos, 2012, s. 24)

3.3.I. etapa

14. března byla okresním hejtnanem v Benešově zveřejněna vyhláška, která nařizovala vystěhování obcí a osad Krňany, Teletín, Vysoký Újezd, Větrov, Tuchyně, Lhota, Maskovice, Blaženice, Měřín, Dalešice, Jablonná, Nebřich, Rabyň, Loutí, Nedvězí a Vensov (z obce Břežany) a to do data 15. září 1942. Vypsane obce zahrnovaly téměř celé Nevelovsko vyjma Týnce nad Sázavou a Třebsína. Toho samého dne vyšla zároveň vyhláška, která zakazovala prodej, pronájem, propachtování, stavby a stavební opravy nemovitostí ve zmíněných oblastech, které byly tímto určené k evakuaci. (Šmerák, 2012)

Lidé se byli povinni přestěhovat za pomoci benešovské Přesídlovací kanceláře ministerstva vnitra a skrze hlídky četnictva nahlásit adresy svých nových bydlíšť. Přestěhovalcům bylo zakázáno přechodně i trvale přestěhování do veškerých obcí neveklovského okresu krom zmíněného Týnce n. Sázavou a Třebsína. Přičemž z benešovského soudního okresu do obcí: Konopiště, Václavice, Bukovany, Úročnice, Příbyšice, Tisem, Tvoršovice Nesvačily a Jírovice. Z votického soudního okresu do obcí Božkovice, Rudoltice, Vrchotovy Janovice, Drachkov, Mirnartice a Slavkov. Ze sedlčanského soudního okresu do: Radíč, Suchdol, Nalžovice, Osečany, Kňovice, Prosenická Lhota, Sestrouň, Štětkovice, Dublovice, Příčovy, Chramosty, Hrachovi, Líchy, Zvírotice a Nalžovické Podhájí. V případě neuposlechnutí vyhlášky hrozila provinilcům pokuta 5 000 korun nebo čtrnáctidenní vězení. Okresní úřad v Benešově dodatečně přidal do zakázaných oblastí k přestěhování obce Třebsín a Hostěradice. Obyvatelé dostali ještě dále zpřísnující podmínky vystěhování, kdy jim bylo nařízeno provést před samotným vystěhováním žňové práce a sklídit veškerou úrodu. Dále byli obyvatelé vybízeni k tomu, aby si do svých nových obydlí převezli veškerý pro potřeby cvičiště postradatelný inventář. Jelikož se nedostalo pro úvodní fáze evakuace dostatku automobilní techniky, byly tyto přesuny inventáře povětšinou prováděny pouze za pomoci povozů (Kos, 2012)

26. května 1942 byly Okresním úřadem v Benešově upřesněny další z řad obcí, do nichž bylo zakázáno přestěhování. Šlo o obce: Hradištko, Pikovice, Brunšov, Pecerady, Brodce, Větrov, Zbořený Kostelec, Poříčí nad Sázavou, Mrač a Hvozdec. Stejně tak do výčtu pro přesídlení zakázaných míst patřila jižní část města Týnce nad Sázavou. V půli června bylo potvrzeno vyklizení obcím: Teletín, Krňany, Vysoký Újezd, Tuchyně, Větrov, Lhota, Maskovice, Blaženice, Měřín, Dalešice, Jablonná, Nebrich, Rabyň, Loutí, Nedvězí, Břazany, Vensov, Lešany, Hostěradice, Rakousy, Hradištko, Pikovice, Brunšov, Třebsín a Kamenný Přívoz a to do data 15. září 1942. Zároveň s tím se stále zvyšovala omezení pohybu osob, které neměly v prostoru obcí z první etapy trvalé bydliště. Vyhláška z 3. července roku 1942 myslela na majitele rekreačních objektů v dané oblasti a její letní hosty, kterým zakazovala jakýkoli pobyt v dané oblasti. Ten byl umožněn pouze na základě písemného povolení velících orgánů cvičiště. Majitelé rekreačních objektů byli nuceni odevzdat klíče četnickým orgánům. Inventář chat mohl být odvezen také pouze na základě písemného povolení velitelství cvičiště. (Kos, 2012)

3.4.II. etapa

Druhá etapa vystěhování započala plynule po dovršení finálních termínů první etapy. Dne 26. září byla vydána Přesídlovací kanceláří vyhláška nařizující vyklizení obcí: Dunávice, Netvořice, Chleby, Všetice, Chrástřany, Ouštice, benice, Lipka, Soběšovice, Černíkovice, Chářovice, Dunávičky, Krušičany, Hamry, Václavice, Vatěkov, Úročnice, Bukovany, Buková Lhota, Vidláková Lhota, Mlékovice, Radislavice, Pecerady, Hůrka, Větrov, Hvozdec, Zboženice, Žabovřesky, Chlístov a to do 1. dubna 1943. (Šmerák, 2012)

V první etapě bylo obyvatelstvu dovoleno vzít si s sebou do nového obydlí svůj majetek, i přes vypsání transportní obtíže a mnohá další nařízení. To ovšem neplatilo již pro druhou etapu a ani následné další.

Na základě vyhlášky z 27. října 1942 se z hospodářsko-vyživovacích důvodů dnem 15. říjnem zabavoval veškerý inventář z řad živého i mrtvého, který byl určen k vedení zemědělských podniků a činností. Zabavovalo se vše z dané kategorie, vyjma ovcí, koz, drůbeže, hospodářského nářadí, zařízení domácností a předmětů osobní potřeby. Soupisy součástí zabaveného inventáře prováděla Přesídlovací kancelář a jí podřízené orgány četnictva. (Kos, 2012)

Vysídlování bylo již v chodu a dopadalo pomalu ale jistě na obyvatele daných obcí a měst. 7. června 1943 zareagovala na stále se prohlubující složitou vnitropolitickou situaci protektorátní vláda a to společným prohlášením předsedy vlády Dr. Krejčího, ministra vnitra Bienerta a ministra zemědělství Hrubého. Prohlášení znělo následovně: „Občané Benešovska a Sedlčanska. Válka, kterou je dnes zachvácen celý svět, vyžaduje výcvik velkých vojenských kontingentů. K tomu je zapotřebí četných vojenských cvičišť. Taková cvičiště se zřizují nejen v Čechách a na Moravě, nýbrž i jiných oblastech Velkoněmecké Říše. O jejich zřízení rozhodují výhradně vojenská hlediska. Novodobé zbraně, které jsou v pohybové válce nasazeny, vyžadují stále větších cvičných ploch. Zřízení vojenského cvičiště benešovského není tudíž opatření, které by směřovalo zvláště proti obyvatelstvu nebo hospodářskému složení tohoto území, nýbrž je vojenskou nutností, která je podmíněna výhradně válkou. Obyvatelstvo, které je tímto opatřením nepochybně tvrdě dotčeno, musí projevit nutné porozumění, že i tato oběť musí být přinesena pro budoucnost českého národa, která je zaručena jedině vítězstvím Říše. Neboť jen vítězství nad bolševismem zajišťuje českému lidu setrvání na jeho domácí hroudě a budoucí pokojnou práci jeho dětí ve vlasti. Vývoj války vyžaduje bohužel i urychlené vyklizení jednotlivých pásem. Přesto však odškodňovací řízení bude provedeno způsobem dosud obvyklým, takže každý, jehož se opatření dotkne, obdrží především na žádost přiměřenou zálohu na náhradu mu příslušející a po skončení řízení dostane pak v nejkratší době vyplacen zbytek náhrady. Obyvatelstvo se může kdykoli obrátiti na příslušnou

přesídlovací kancelář ministerstva vnitra s žádostí o radu a pomoc. Lhůty k přesídlení budou oznámeny zvláštní vyhláškou. (Kos, 2012, s. 28, 30)

Protektorátní vláda, vědoma si závažnosti situace, dle výše uvedeného situaci diplomaticky a také z povinnosti a strachu před německým aparátem logicky uklidňovala. Lidé, kteří byli vystěhováni, v prvních dvou uvedených etapách povětšinou našli nová obydlí a domovy. Oproti tomu se pro obyvatele, které zastihly vyhlášky nařizující opuštění jejich domovů, stávalo těžší a těžší nalézt alternativní obydlí. V případě, že neměli možnost kupříkladu stěhování ke svým příbuzným v jiných oblastech protektorátu, mohli setrvat v prostoru cvičiště, jakožto námezdne síly v tzv. SS-Dvorech (SS-Hofech), kterým je věnována také část v kapitole práce. To bylo ovšem jen alternativním řešením, které neznamenal, že by tito lidé nadále žili ve svých původních obydlích. (Šmerák, 2012)

3.5.III., IV. a V. etapa

Pro dobu posledních vysídlovacích etap je společná naděje v rychlý obrat ve válečné situaci. Počátkem roku 1943 byla prolomena do té doby neoblomná německá neporazitelnost porážkou 6. armády u Stalingradu. Tato událost, na kterou byly upřené oči celého světa, určila zásadní obrat v průběhu tehdejšího válečného konfliktu. Přestože tou dobou nebylo válečné běsnění skončeno, štěstěna se od nacistického Německa začala odvracet. (Walsh, 2002)

Od počátku roku 1943 již existoval vojenský prostor SS mezi řekami Sázavou a Vltavou. Nadále pokračoval zábor území na Benešovsku, přičemž prostor se dále posunoval jižním směrem k městu Sedlčany. Toto město nebylo až do jara předmětem zájmu německých orgánů. Vše se změnilo v květnu 1943, kdy se o město začalo zajímat německé velitelství SS v Benešově. Zde je zajímavý pokus přednosta benešovské přesídlovací kanceláře Dr. Šrajera, který napsal hodnotící zprávu ve snaze odvrátit vystěhování Sedlčan. Ve zprávě bylo uvedeno, že město disponuje starou

nevyhovující silniční infrastrukturou. Jako nevyhovující pro vojenské ubytování hodnotil i stav tamních nemovitostí. To vše nebylo nic platné a z Pozemkového úřadu se mu dostalo odpovědi, že jeho námítky jsou marné. (Šmerák, 2012) 10. června tak bylo mimo uvedené osidlovací etapy nařízeno vysídlení města Sedlčany a to do 1. srpna 1943. Jen majitelé zemědělských usedlostí dostali lhůtu posunutou do 31. října 1943 a to z důvodu umožnění sklizňových prací. (Kos, 2012)

Dva týdny po vyhláše týkající se Sedlčan, vstoupila v platnost další vyhláška o stěhování přilehlých obcí. Vyhláška vystěhování IV. ze dne 24. června 1943 zmiňovala obce a osady: Hořetice, Brdečný, Hůrka, Suchdol, Hodětice, Prosenická Lhota, Chrastava, Břišejov, Prosenice, Luhy, Červený Hrádek, Lhotka, Vítěz, Dublovice, Křepenice, Chlum, Nová Ves, Hluboká, Nalžovické Podhájí, Oboz, Radíč, Dubliny, Hrazany, Žďár, Sestrouň, Hradištko, Zebraz, Osečany, Velběhy. Termín dokončení vystěhování daného území byl stanoven 31. říjnem 1943. Některé ze zmíněných obcí již před samotným počátkem vystěhování pocítily přítomnost vojáků zbraní SS. V mnohých z nich již byly vojenské útvary přechodně ubytovány a v jejich okolí prováděly před samotným zábořem četná cvičení. (Šmerák, 2012)

III. etapa, která byla paradoxně vyhlášena až 4 dny po oznámení IV. etapy tj. 28. června 1943. Vyhláška se týkala obyvatel města Neveklov a to do 1. září 1943. Prodlouženou lhůtu do konce roku 1943 dostali pouze majitelé zemědělských usedlostí. To se týkalo obcí: Nesvačily, Petrovice, Tvoršovice, Mlýny, Jírovice, Chvojen, Jarkovice, Semovice, Hůrka, Tisem, Příbyšice, Kožlí, Neštětice, Chvojínek, Doloplazy, Dubovka, Blažim, Stranný, Břevnice, Zádolí, borovka, Zárybnice, Spolí, Tloskov, Živohošť, Ústí, Nahoruby, POličany, Krchleby, Lhotka, Vlkonice, Stráovice, Zderadice, Mstěnice, Záhoří, Řehovice, Tikovice, Vrace, Zahrádka, Zálesí, Bezejovice, Libeč, Zaječí, Dlouhá Lhota, Křečovice, Skryšov, Zhorný, Paseky, Konopiště, Pomněnice a Bystřice. Benešovské posádkové velitelství i velitelství cvičiště nařídilo přípisem ze dne 17. června 1943, že dělníci, konající prospěšná řemesla a zaměstnání, mohou být dále zaměstnání

v prostoru cvičiště. Takovým byl vystaven průkaz velitelem cvičiště a v některých případech mohli setrvat ve svých dosavadních domovech. (Kos, 2012)

V. etapa započala vyhláškou ze dne 24. listopadu, kdy konečný termín realizace byl stanoven na 1. duben 1944. Tato poslední vyhláška v sobě zahrnovala obce Maršovice, Zálesí, Podmaršovice, Drachkov, Zahořany, Božkovice, Radošovice, Tožice, Rudoltice, Hůrka, Libohošť, Manelovice, Šebaňovice, Sedlečko, Strnadice, Vrchotovy Janovice, Brštice, Janovice, Mrvice, Minartice, Sledovice, Šetkovice, Bořená Lhota, Klimětice, Slavkov, Podolí a Zahradnice. Uvedený termín dokončení etapy ale nakonec neplatil a to z důvodu, že benešovské posádkové velitelství SS zabírání obcí urychlila. Stalo se tak kupříkladu, že obyvatelé obce Maršovice dostali příkaz k vystěhování v době pouhých tří týdnů. Stejný urychlující příkaz postihl i Zálesí a Podmaršovice. V rámci posledních etap se tedy samotné vysídlování obcí zrychlovalo a stoupal počet případů, kdy byly obce předčasně vyklizeny. (Šmerák, 2012)

3.6. Zahraniční tisk o vysídlování

Protektorátní vláda s ohledem na své prohlášení obyvatelům postižených oblastí nabízela pouze vojenské důvody, zatímco zahraniční tisk a exilová vláda vnímala celý proces více jako germanizační akt v souvislosti s charakterem nacistické politiky. Operováno bylo pouze s kusými informacemi, kterých se exilu dostalo. Hojné byly zprávy v severoamerickém tisku, určeném pro československou komunitu. Především v posledním válečném roce. Následující přepisy jsou ponechány i s tehdejšími místními, jmennými i faktickými chybami. New Yorkské listy, 30. prosince zveřejnily zprávu s názvem Evakuace českých obcí, která zněla: „Podle zpráv z našich vlastních pramenů se oznamuje, že české obyvatelstvo je soustavně evakuováno z okresů Zbraslav, Mnichovice, Benešov a Mníšek. Stavějí se tam baráky pro oddíly SS, jakož i skladiště a

nouzová letiště.“ (Kos, 2012, s. 31) Další zpráva New Yorkských listů vyšla dne 14. dubna 1945 s názvem Německý zločin v Čechách v tomto znění: „Agentura Reuters oznamuje, že podle sdělení čsl. Londýnských kruhů převzala německá SS 300 čtverečních mil v benešovském okrese. Všichni Češi, celkem 35 000 osob, byli z okresu vystěhováni. Převzatý úsek, byl přeměněn na velké německé cvičiště a do českých vesnic z okresu se nastěhovali němečtí sedláci, kteří musili utéci ze Slovenska a Maďarska.“ (Kos, 2012, s. 32)

Obsáhle mluví zpráva ČTK v New Yorku z 29. ledna 1945, kterou Kos (2012, s. 32) uvádí v plném znění: „Němci vyvlastňují nyní celý benešovský kraj v Čechách. Podobné kolonisování Němců v Čechách bylo dříve hlášeno ze smíšených krajů, ale benešovský experiment je první pokus nacistů v čistě české oblasti. Jde o prostor ohraničený Vltavou na západě, Sázavou na severu, silnicí Praha-Benešov-Votice na východě a rovnoběžnou čarou procházející Sedlčany na jihu. Velitelem SS cvičiště je SS-Oberführer Karsch (pozn. aut. – jméno bylo v tehdejší zprávě napsáno nesprávně), bývalý policejní prezident ve Vratislavi v Pruském Slezsku. Evakuaci obyvatelstva prováděla hlavní hospodářská divise oddílů SS Amtsgruppe B (Wirtschaftsunternehmungen), jejímž šéfem je Rufus Straub. Evakuace českého lidu byla provedena ve čtyřech etapách. Prvé dvě etapy byly provedeny najednou od listopadu 1942 do března 1943, zejména na Netvořicku, kde 10 000 osob bylo vystěhováno a jenom 3 000 bylo dovoleno zůstat. Třetí a čtvrtá etapa byla provedena mezi březnem a zářím 1943 v prostoru Neveklova a Sedlčan, kde 25 000 osob bylo nuceně vystěhováno a jen 10 000 osob zůstalo

Účelem evakuace Čechů je nejen odstranění nespolehlivých z této oblasti, nýbrž zejména kolonisování SS manů v Čechách. Jde o zvláštní akci zvanou SS Güter, tj. statky pro členy SS. Tyto statky mají sloužit nejen zásobování oddílů SS, nýbrž jako vzor dalších podobných kolonií SS manů, jejichž konečným cílem je kolonisování celé české země Němci. Tento plán měl být proveden po docílení německého vítězství, ale byl již zahájen na Budějovicku a v některých moravských oblastech. A tak v kraji, kde čeští

zemědělci drželi půdu po staletí, zůstalo jen 13 000 Čechů, většinou zemědělských dělníků, kteří mají pracovat pro německé pány. Němci dosud nemohli v důsledku války provést kolonizaci Benešova, ale v jejich plánu to je. Vládce kraje je Dr. Wildner, Němec, který je též členem svazu Allgemeine SS a dozíral na vystěhování Čechů. Potom též dostal správní agendu Čechů, kteří směli zůstat na místě. Všechny starostenské úřady byly zrušeny a jeho úřad zřídil odbočky v jednotlivých obcích, které převzaly jejich práci. Tento vládní komisař ovšem podléhá jak veliteli cvičiště SS Benešov, tak i šéfu správního oddělení zmíněného úřadu B, jemuž je v čelo postaven SS-Obergruppenführer Augustus Frank. Čeští zemědělské dělníci ovšem nemají naprosto žádných práv a jsou vydáni na milost a nemilost oddílů SS. Musí nosit zvláštní pasy a jsou pod dozorem policie, která střeží vstup i výjezd z benešovského kraje. Je to teda stát ve státě. Malé vězení uvnitř velkého. Naznačuje to, co by Němci byli učinili v případě svého vítězství. Známy Frank často tvrdil, že Němci nemíní stěhovat české zemědělce, ale Benešov dokazuje opak. Němci vykradli bohatství českých zemí, ukradli průmysl, převzali české banky, vykořisťují českého dělníka a neváhají ukradnout i půdu. Jejich plány, jak kolonizovat české země, jsou dostatečně známy, jenže nemají naděje na uskutečnění, protože Němci válku nevyhrají a tak jako musili opustit Rusko, Francii, Belgie, Polsko, Jugoslávii, Bulharsko a Rumunsko, tak budou i hnáni z Československa a s nimi odejdou všichni českoslovenští Němci, kteří jim pomáhali v zotročování našeho lidu.“

4. Vojenské školy a ozbrojené složky působící v prostoru cvičiště

Prostor benešovského cvičiště byl určen jednotkám SS. Na tuto bojovou složku bylo zejména v předválečných letech nahlíženo německou armádou s nedůvěrou a podezřením jako na jakousi politickou milici, kterou do té doby jednotky SS vážně byly. To přetrvalo do počátku války, kdy se z bojového hlediska tyto složky zapojily minimálně. Bojové zkušenosti začali jejich členové získávat v nastupujícím bojovém tažení na západě, kdy již lze hovořit o tzv. jednotkách zbraní SS. Díky zkušenostem získaným, během počátku válečných let se staly z těchto jednotek z vojenského hlediska spolehlivé čelní oddíly. V rozmezí let počátku roku 1943 a začátkem jara 1945 vzrostla udávaná bojová síla zbraní SS z 8 na 38 plných divizí, kdy bylo dosaženo početního stavu o hodnotě téměř milionu příslušníků. V případě polních podmínek byly jednotky zbraní SS podřízeny taktickému velení Wehrmachtu, avšak jinak měly tyto jednotky svoji vlastní velitelskou strukturu, na jejímž vrcholu stál Říšský vedoucí Heinrich Himmler. Jednotky zbraní SS si vysloužily na jedné straně určitý obdiv za vojenské schopnosti, vytrvalost a odhodlanost v boji, která byla způsobena z velké části ideologickou doktrínou spojenou s výcvikem, která prohlubovala uvědomělost a byla silně ovládána nacistickým smýšlením. Na straně druhé jsou tyto složky spjaty s mnohými excesy a zločiny z řad zacházení se zajatci a obyvatelstvem okupovaných zemí.

Cvicištěm prošly během jeho relativně krátkého fungování tisíce vojáků rozličných jednotek zbraní SS a to mnohdy různých národností, stejně jako tomu bylo v rámci tzv. dobrovolnických divizí SS, sestavené z mužů z řad obyvatelstva okupovaných, či spojeneckých zemí. Jednalo se o dobrovolníky z Holandska, Belgie, Norska, ale i třeba z Anglie. Mnozí z těchto zahraničních dobrovolníků prodělali výcvik také ve středočeském vojenském prostoru.

Na území cvičiště se nacházelo několik tzv. vojenských škol, z nichž každá měla vlastní specializaci a zaměření. Tyto školy byly z hlediska organizace přímo podřízené hlavnímu velitelství SS v Berlíně. Velitelství cvičiště jako takového, nacházející se v Benešově tedy zasahovalo do chodu cvičiště převážně z hlediska týlového zabezpečení a samotného chodu prostoru. Výcvik v sobě zahrnoval teoretické kurzy a samotný praktický výcvik u školních jednotek. (Kos, 2012)

Pro lepší orientaci a schopnost lepšího porozumění vojenských vztahových náležitostí následuje vypsání služebních hodností v rámci Waffen SS a jejich přibližný český ekvivalent, tak jak jej zmiňuje ve své knize G. Williamson (2007, s. 10)

SS-Schütze	vojín
SS-Oberschütze	-
SS-Sturmann	svobodník
SS-Rottenführer	desátník
SS-Unterscharführer	četař
SS-Scharführer	rotný
SS-Oberscharführer	praporčík
SS-Sturmscharführer	-
SS-Untersturmführer	poručík
SS-Obersturmführer	nadporučík
SS-Hauptsturmführer	kapitán
SS-Sturmbannführer	major
SS-Obersturmbannführer	podplukovník
SS-Standartenführer	plukovník
SS-Brigadeführer	generálmajor
SS-Gruppenführer	generálporučík
SS-Obergruppenführer	generálplukovník

4.1. SS-Pionier Schule Hradištko

Škola pro jednotky ženistů v rámci zbraní SS byla první, která byla v prostoru zřízena. Konkrétně 1. července 1942. Tato škola, původním určením jen pro důstojníky ženijního vojska, se nacházela v prostoru od soutoku Vltavy a Sázavy až k obcím Teletín a Kamenný přívoz. Velitelem této školy byl SS-Oberführer Emil Klein. (Martin, 1993)

Z původního záměru určení se působení se výcvikové portfolio školy zvětšilo na tři druhy kurzů: kurz pro velitele čet, poddůstojnický kurz probíhající v Pikovicích a technický ženijní kurz, který probíhal v Brunšově. Později vzniklo také technické učiliště, které školilo své frekventanty pro opravu a vývoj v rámci ženijních zbraní a vybavení. Ruku v ruce s vytvořením ženijní školy v Hradištku se naskytla potřeba ubytování vojenských absolventů. V obci mělo být zajištěno ubytování pro štábní rotu o počtu 130 mužů a pro velitelské struktury štábu o počtu 60 mužů. Další nutností bylo vybudování skladových prostor, nemocnice, výukových prostor pro důstojnický kurz.

V pikovické části školy se kalkulovalo s potřebou obstarat ubytování pro tři rotu o 600 mužích a pro poddůstojníky o 250 mužích. V Brunšově se jednalo o ubytování pro jednu rotu tj. 200 mužů a útvar zvláštního výcvikového kurzu o 180 mužích. Budovy, které zůstaly, po tomto rozdělení nevyužité, měly být využívány osobami se stálou působností v rámci školy. Důstojníci a velitelé školy obsadili stavby z řad honosnějších vil. Pro frekventanty výcvikových kurzů byly postaveny dřevěné nízké domy, kterým se také říkalo tzv. „teskobaráky“. (par. 20. 2. 2013) dostupné na WWW:< http://www.hradistko.cz/storage/stezkaVH/tabule_2.pdf>.

Okolí Hradištko tento prostor přímo předurčovalo k výcviku daných ženijních složek. Soustava hlubokých lesů střídajících se s poli a stězejním byly také prostory okolo toků řek Vltavy a Sázavy. Na břehách obou řek byly skladové objekty a přístaviště pro čluny. Mimo samotného výcviku spadala do činností spojených s chodem školy také strážní služba jejího okolí. Kromě uvedených činností byla výcvikovou náplní také politická

příprava frekventantů. Kos (2012, s. 55) uvádí přepis přesného rozpisu rozkazu Emila Kleina pro ženijní školu v Hradištku v rámci politického školení, a to takto:

- „1. týden: a) život Vůdce od narození do 16. roku života
                    b) 1. říše, Jindřich I.
                    c) základní zákony svátosti vlastnictví
                    d) politické otázky z denního tisku a rozhlasu
2. týden: a) život Vůdce od 16 let do roku 1914
                    b) Bedřich Veliký, od Bismarckovy říše k úpadku
                    c) zákon cti SS
                    d) politické otázky z denního tisku a rozhlasu
3. týden: a) život Vůdce 1914-1918
                    b) počátky hnutí do začátku roku 1923
                    c) podstata a účel spolkového životního prostoru
                    d) politické otázky z denního tisku a rozhlasu
4. týden: a) život Vůdce 1918-1923
                    b) bouřlivý rok 1923
                    c) základní zákony péče o vdovy a sirotky
                    d) politické otázky z denního tisku a rozhlasu
5. týden: a) život Vůdce 1933-1939
                    b) boj o moc ve státě
                    c) pozn. v originále nečitelné
                    d) politické otázky z denního tisku a rozhlasu
6. týden: a) ze života Vůdce 1939-1943
                    b) konec boje o moc ve státě
                    c) řád SS

d) politické otázky z denního tisku a rozhlasu

7. týden:
- a) přední muži německé říše
  - b) Norimberské zákony
  - c) rasové ideje a naši nepřátelé
  - d) politické otázky z denního tisku a rozhlasu

8. týden:
- a) rasové otázky našeho národa
  - b) nynější válka a její průvodce
  - c) povolení k zásnubám a zamítavé rasové stanovisko
  - d) politické otázky z denního tisku a rozhlasu“

Výpis politického školení příslušníků jednotek zbraní SS v rámci ženijní školy dokresluje informace popsané v samotném obecném úvodu o této bojové složce. Její výsledky v bojích a častý fanatismus spojován právě se silnou indoktrinací. Která se zejména v počátečních fázích války vyznačovala naprosto oddaností. S postupující se válečnou situací mnohdy nároky na členy zbraní SS klesaly. O jiných důvodech a ztotožněním se je také nutné hovořit v případě zahraničních dobrovolníků zbraní SS, u nichž byl často iniciativou ke vstupu do těchto jednotek odpor k bolševismu a přesvědčení o nutnosti konfrontovat se s ním. Každopádně je tento rozkaz důkazem o tom, že v rámci cvičiště tato forma politické přípravy probíhala.

Tab. 2 Početní stavy SS-Pioner Schule Hradištko

datum	důstojníci	poddůstojníci	mužstvo	celkem
8. 4. 1944	106	568	1890	2564
9. 5. 1944	140	350	1734	2224
9. 6. 1944	276	377	1769	2422
15. 8. 1944	256	349	1867	2472
12. 9. 1944	204	557	4397	5158
9. 10. 1944	198	469	2989	3656
10. 11. 1944	283	363	1871	2517
12. 12. 1944	172	875	4042	5089
6. 1. 1945	166	612	3477	4255
1. 2. 1945	199	0	3817	4016
6. 3. 1945	145	447	3065	3657
6. 4. 1945	149	583	2948	3230

(Kos, 2012, s. 52)

4.2. SS-Artillerie Schule II Benešov

Druhou z pořadí škol v prostoru vojenského cvičiště byla SS-Dělostřelecká škola II Benešov. Dle dochovaných záznamů byla škola založena 1. srpna 1942, kdy měla být centrem výcviku dělostřeleckých jednotek. V Benešově působila tato škola v letech 1942-1943. Označení v názvu II nebylo náhodné, protože jedna SS dělostřelecká škola již existovala. Byla jí SS-Artillerie Schule I Glau, jejíž doba působnosti byla v rozmezí let 1943-1944. (par. 20. 2. 2013) dostupné na WWW:<<http://www.urocnice.eu> >

Dělostřelectvo jako takové mělo plnit úlohu v ofenzivních, tak i v defenzivních rolích. Polní i motorizované dělostřelecké pluky byly nezbytnou a hlavní součástí jakékoli armády. Tyto složky měly za úkol vytvářet cestu tankovým divizím. Po rozvinutí tankových útoků se dělostřelectvo přesouvalo vpřed a následně dále cílilo palbu na místa, která odkryla přítomnost nepřátelských pozic, nebo na místa, kde jejich přítomnost předpokládala. V roce 1942 pocítila německá vojska nevýhodu v nedostatku samohybného dělostřelectva. Proto započal vývoj nových strojů, které spadaly do této kategorie a souvisely s dělostřelectvem jako takovým (Baxter, 2004) Benešovská škola tedy měla za cíl provádět výcvik příslušníků této armádní složky. A to jak za použití pozemních i samohybných strojů. K této škole se pojí také skutečnost, že zde probíhal výcvik francouzských dobrovolníků, kteří začali být formováni po útoku na SSSR v červnu 1941. Mezi zvláštní označení těchto jednotek patřil rukávový štítek nošený na levém rukávu polní blůzy pod rukávovou orlicí jednotek SS. Tkaný štítek zobrazoval francouzskou trikoloru a v prvním provedení ještě napsal France. (Williamson, 2007)

Pozdější provedení bylo bez nápisu se širokým černým lemem. V březnu roku 1944 bylo Francouzům nařízeno zformovat dělostřelecký těžký motorizovaný dělostřelecký pluk. Jako místo plánovaného výcviku byla nařízena právě SS-Artillerie Schule II Benešov. U francouzských důstojníků a poddůstojníků se toto nařízení nesetkalo s přílišným nadšením,

protože tím měli přijít o bíle lemované límcové výložky a nárameníky, ukazující na příslušnost k jednotkám pěchoty. Barvou dělostřeleckých jednotek byla barva červená. Z tohoto důvodu se začaly množit případy, kdy mnozí poddůstojníci a důstojníci onemocněli s neznámými chorobami a jiným způsobem oddalovali nástup výcviku, což překvapilo velení a instruktorské sbory, kteří hodnotili toto chování nepřislušným k jejich hodnostem. S odporem k tomuto přeřazení se udává, že důstojníci psali neustále stížnosti svým velitelům a v jednom případě došlo i na obdobnou stížnost přímo Reichsführerovi Himmlerovi.

Dle dochovaných informací prošlou benešovskou dělostřeleckou školou z řad této dobrovolnické divize 1538 důstojníků, poddůstojníků a mužstva. (par. 20. 2. 2013) dostupné na WWW:<<http://www.urocnice.eu>>

Tab. 3 Početní stavy SS-Artillerie Schule Benešov

datum	důstojníci	poddůstojníci	mužstvo	celkem
8. 4. 1944	84	630	1135	1849
9. 5. 1944	370	608	2183	3161
9. 6. 1944	170	608	2183	2961
15. 8. 1944	99	183	1741	2023
12. 9. 1944	565	792	857	2214
9. 10. 1944	116	1049	1519	2684
10. 11. 1944	40	0	1443	1483
12. 12. 1944	81	973	1379	2433
6. 1. 1945	87	770	1140	1997
1. 2. 1945	90	541	1308	1939
6. 3. 1945	344	867	1248	2459

(Kos, 2012, s. 63)

4.3. SS Panzer Grenadier Schule Prosečnice

Bývalé plicní sanatorium Humanita v Prosečnici bylo vyklizeno prvním praporem výcvikového pluku SS v Praze, který do doby vzniku samotné školy, objekt i obýval. V prostoru cvičiště šlo o největší školu z hlediska působnosti i počtu jejích frekventantů. Složky pancéřových granátníků, jejichž výcviku byla škola určena, byly německou motorizovanou pěchotou, která se více než pěšky měla přesunovat na motorových vozidlech. Tyto jednotky byly obecně považovány za elitu frontového vojska. U těchto vojáků se budovala rozhodnost a zručnost. Do bojů se zapojovali spolu s tankovými obrněnými divizemi. Dopravování byli obvykle v polopásových vojenských vozidlech a nákladních autech a to nejbližší místům, ze kterých poté pokračovali v útoku pěšky. (Baxter, 2004)

Úkoly těchto jednotek bylo zajišťovat pomoc a doprovod tankům a následné vyčištění území od nepřítele. Překonávání zalesněných, bažinatých i vodních terénů. K nácviku všech těchto aktivit bylo okolí Prosečnice vhodné. Škola jako taková byla založena ke dni 1. 1. 1943. Ihned od ledna 1943 byly v této škole započaty výcvikové kurzy v délce trvání 3 měsíců, pro vyšší důstojníky z řad zálohy. Výhodou bylo přímé umístění na trati 45km od Prahy. V Prosečnici vede trať přímo u areálu bývalého sanatoria. A v sousední obci Krhanice se nacházela železniční rampa, ze které bylo možné skládat přivezenou techniku. V areálu se nacházelo především velitelství školy. Další objekty spadající pod školu pancéřových granátníků byly v Břežanech, kde bylo vytvořeno školní zařízení pro vzdělávání důstojníků, poddůstojníků a mužstva při vedení střelb. V obci Lešany byla důstojnická škola, která měla za úkol vzdělávat velitele v oblasti velení v praktickém vedení jednotek. V Lešanech se jednalo i o prostor nynějšího Vojenského muzea Lešany. Ve zmíněném prostoru se nacházely mj. také zmíněné teskobaráky. V Netvořicích poté působil školní prapor s vozidly a zbraněmi, se kterými se prováděl samotný výcvik formou plnění fiktivních bojových úkolů. (par. 21. 2. 2013) dostupné na WWW:<<http://www.urocnice.eu>>

Konkrétní rozdělení školních útvarů bylo na čtyři útvary. Na tzv. Lehrgruppen. Lehrgruppe I(A) byla umístěna v Lešanech, později v Nové Vsi a v Netvořicích. Lehrgruppe II, později B byla ubytována přímo v hlavní budově školy, tj. v objektu bývalého sanatoria. V rámci Lehrgruppe III(C) byli cvičeni neněmečtí příslušníci granátnických divizí. Jednalo se například o kurzy pro francouzské dobrovolníky z 8. SS-dobrovolnické brigády Langemarck, nebo italských důstojníků, kteří procházeli tímto školním výcvikem v létě roku 1944. (Kos, 2012) Lehrgruppe D byla umístěna v Neveklově a Netvořicích, kdy bylo její náplní připravovat důstojnické uchazeče. Zajímavostí je, že zde v lednu 1945 probíhal jeden kurz pro uchazeče z řad 14. SS-granátnické divize ukrajinských dobrovolníků. Označením této divize byla výložka se lvem ve skoku a druhý model výložky obsahoval ukrajinský Volodymyrovský trojzubec. Rukávový štítek měl v sobě zlatožlutého lva ve skoku, s korunkami a ohraničením na modrém poli. (Williamson, 2007)

Poslední školní útvar Lehrgruppe E byl zřízen v létě 1944. A to z původně samostatného kurzu pro nácvik protitankového boje zblízka, který byl umístěn v Břežanech u Lešan. Zajímavostí je, že k tamnímu výcviku bylo využíváno také 12 kusů funkčních sovětských tanků typu T-34, které byly ukořistěné u Charkova. Z fotografií dostupných 22. 2. 2013 na WWW:< <http://beute.narod.ru/>> je patrné, že tanky byly opatřeny v mnohém německým příslušným státním a číslicovým označením. Viditelný je také počet variant a provedení ukořistěných sovětských tanků.

Kos (2012, s. 68) uvádí přepis záznamu pamětníka z řad frekventantů školy, ze kterého si lze udělat alespoň částečnou představu o průběhu výcviku, který zní následovně: „Ze začátku musel každý účastník výcviku odložit svou hodnot. Každá skupina, skládající se z 12 účastníků, měla k dispozici jednu místnost na spaní se šesti dvoulůžky a jednu společenskou místnost. I když byl únor, nebyly místnosti vytápěny a my jsme, kvůli chladu, museli spát v uniformě s kabátem na sobě, sice bez holínek, ale vždy s polní čepicí na hlavě. Latrína, jakási primitivní kláda, se nacházela asi 150 metrů od ubikace, na volném prostranství, přičemž

použití v mrazu a sněhové vánici bylo více než nepříjemné. O stravě bylo známo, že je více ne hubená. Středám a čtvrtkům se říkalo tvrdé dny po budičku, který byl v 6:00, se smělo sníst a vypít jen něco malého a další jídlo bylo podáváno až v 5 hodin odpoledne. Denní výcvik v terénu zahrnoval dvaceti- pěti až třicetikilometrové pochody, orientační pochody s mapou i bez nich za použití kompasu, noční pochody s vysazením v neznámém terénu a návrat na ubikaci bez kompasu a hodinek. To vše na čas. Dále vyučování do 22:00, poté vypracovávání písemných úkolů. Vojenská věda, taktika, znalost zbraní, útok, obrana, boj zblízka, literatura, psychologie, astronomie, politika, řečnictví. Denně obdržel každý účastník fiktivní hodnost, která ho měla naučit velet tomu či onomu útvaru. Jeden den byl velitelem praporu, roty, čtyry, druhý den pouhým střelcem nebo spojku.“ Tento přepis dává alespoň lehce nahlédnout do praktického výcviku v rámci SS-Panzer Grenadier Schule Prosečnice.

Tab. 4 Početní stavy SS-Panzer Grenadier Schule Prosečnice

datum	důstojníci	poddůstojníci	mužstvo	celkem
8. 4. 1944	286	525	2473	3294
9. 5. 1944	74	206	1192	1472
9. 6. 1944	370	911	1432	2713
15. 8. 1944	429	1233	3846	5508
12. 9. 1944	59	123	2725	2907
9. 10. 1944	78	0	1363	1441
10. 11. 1944	90	0	1167	1257
12. 12. 1944	135	0	2997	3132
6. 1. 1945	153	0	3334	3487
1. 2. 1945	242	0	4313	4555
6. 3. 1945	195	544	5014	5753
6. 4. 1945	27	735	7142	7904

(Kos, 2012, s. 65)

4.4. SS-Sturmgeschütz Schule Bukovany

Škola pro jednotky útočných děl byla založena na základě tajného rozkazu ze dne 17. září 1943. Rozkaz podepsal SS-Obergruppenführer a Generál SS Jüttner. Škola byla nejprve umístěna v severovýchodní oblasti cvičiště v obci Bukovany u Týnce nad Sázavou. Velitelem tohoto zařízení byl jmenován Erwin Franz Roestel, jež byl příkladem důstojníka německé branné moci, který přešel do řad zbraní SS. (par. 18. 1. 2013) dostupné na WWW:<<http://www.urocnice.eu>>

Ke dni 15. července 1944 byla škola přeměněna na školu stíhačů tanků SS-Panzerjager Schule a přemístěna do Vrchotových Janovic. Původní výcvik osádek útočných děl zůstal ovšem také zachován, tudíž v oficiálním názvu školy poté figurovaly obě specializace a jednalo se tedy o školu útočných děl a stíhačů tanků. Samohybná děla a stíhače tanků jako takové vznikly jakožto palebná podpora pro bojující jednotky. Od roku 1943 se samohybná děla rozšířila téměř na všechna bojiště a stalo se nedílnou součástí německé armády, stejně jako stíhače tanků. (Baxter, 2004) Mezi stíhače tanků nejúspěšnější válečné produkce patří Jagdpanzer 38(t) Hetzer, který byl výsledkem mnoha přestaveb na bázi podvozku československého tanku Praga 38. Tento stíhač byl v letech 1943-1945 vyráběn v Protektorátu Čechy a Morava. (Trehitt, 2000)

O škole není k dispozici, krom hlavního určení, velitelské struktury, a početních stavů absolventů kurzu, příliš informací.

Tab. 5 Početní stavy SS-Sturmgeschütz Schule Bukovany (Kos, 2012, s. 71)

datum	důstojníci	poddůstojníci	mužstvo	celkem
15. 8. 1944	82	180	511	773
12. 9. 1944	113	278	811	1202
9. 10. 1944	146	220	632	998
10. 11. 1944	96	147	560	803
12. 12. 1944	166	734	1369	2269
6. 1. 1945	119	470	1467	2056
1. 2. 1945	264	563	1331	2158
6. 3. 1945	68	331	830	1229
6. 4. 1945	59	269	871	1199

(Kos, 2012, s. 71)

5. Další využití vojenského prostoru

V rámci prostoru se nacházela řada dalších útvarů a objektů různého využití. Šlo o již v dřívějších kapitolách zmíněné SS-Hofy, které byly hospodářskými statky, které zastávaly zásobovací funkci pro vojenský prostor. V těchto zřízeních pracovali Češi, povětšinou z řad vystěhovaných původních obyvatel.

Dalšími zařízeními byly různé kárné, pracovní a koncentrační tábory. Ty byly zařazeny pro dobrou kontrolu území a skutečnost, že bylo naplno v rukou německých orgánů.

5.1. Kárný Tábor SS Chlum

I přes tehdejší dojem, že zbraně SS jsou elitní organizací bez jediné chyby, i v rámci této složky docházelo k běžným prohřeškům, které byly více nebo méně běžnými u armádních složek. Nejčastějšími takovýmito prohřešky byla dezerce, výtržnosti, neuposlechnutí rozkazů a jednání proti nim, krádeže. Proto vznikala různá nápravná nařízení, kde si odsouzenci odpykávali své tresty. S postupným vývojem válečné situace a stále se zvyšující potřebou po lidských zdrojích se začalo držení služby schopných mužů v trestaneckých táborech jevit jako plýtvání cennými zdroji. Vznikl proto přezkušovací oddíl, nápravný útvar, který měl za úkol připravit tyto muže na opětovné znovu nasazení k plnění bojových úkolů. Již v září roku 1943 pro zmíněný nedostatek mužstva bylo nařízeno vytvoření štábu parašutistického praporu SS-Fallschirmjäger Bataillon o 800 mužích, který byl nasazen především na protipartyzánské operace v rámci akcí na Balkáně. (Kos, 2012) Byla publikována celá řada fotografií zachycujících vojáky tohoto praporu v průběhu operace proti tehdejšímu hlavnímu štábu maršála Tita v Drvaru z 25. Května 1944. (Williamson, 2007)

V Chlumském Táboře, který se nacházel na pozemku o rozloze 2 hektarů, docházelo i k popravám, které byly před českým obyvatelstvem pečlivě tajeny. Vyloženě vězeňský objekt byl pro vážně provinilce z řad zbraní SS zřízen v budově bývalého chlumského lihovaru. Bylo zde vytvořeno 30 cel, 3 kremační pece a rozestavěny byly i 2 plynové komory. Popravy se konaly pravidelně každý týden a to zastřelením. Samotným popravám býval přítomen často státní tajemník K. H. Frank. V případě jeho nepřítomnosti, bývaly přeloženy o týden dále. Doba vyhrazená pro vykonávání poprav byla jedna hodina. Po tuto dobu byl pro obyvatele, kteří setrvali ve vojenském prostoru, vyhlášen zákaz vycházení. (Fierlinger, 1947)

5.2. Pracovně-výchovný tábor Hradištko

Další pracovně výchovný tábor se nacházel v Hradištku. Sem byli dopravováni čeští obyvatelé, kteří se vykazovali tzv. špatnou pracovní morálkou, kdy jejich chování neodpovídalo dodržení pracovních povinností na území Říše. Byli zde nuceni těžce pracovat, za nedostačujících podmínek. Podíleli se na stavbě skladových objektů a místní střelnice. Tento pracovní tábor měl dvě pobočky. Jednu v Jírovicích u Benešova, kterým prošlo na 500 mužů a druhou ve Vrchotových Janovicích, kde se vystřídalo za dobu fungování asi kolem 150 mužů. (Bubeníčková, 1969)

I když v případě Hradištko nemluvíme o táboře zaměřením likvidačním, i tak šlo o vězeňské zařízení s velmi tvrdými podmínkami. Práce, kterou vězni byli nuceni vykonávat, byla nejen fyzicky náročná, ale denně se jednalo o 10 až 12 hodin práce, ve spojení s nedostatečnou stravou. Ta byla dokonce horší a více nesplňující než kupříkladu v koncentračním táboře Buchenwald. (Kos, 2012)

5.3. Pracovně-výchovný tábor Břežany

V obci severovýchodní části obce Břežany zvané Malá Strana byl Němci zřízen pracovně kárný tábor pro muže české národnosti starší osmnáct let. Koncem roku 1943 sem byli přivezeni muži z tábora v Hradištku. Internovaní byli z důvodu nesplnění svých pracovních povinností a dle vypsaných důvodů, aby zde byli převychováni a zlepšila se jejich pracovní morálka. Tabulková kapacita tábora činila 350 osob, přičemž byla standardně překračována na 500 vězňů. Uvádí se, že v období od září do listopadu roku 1944, zde bylo internováno mezi 900 – 1000 vězňů. Internovaní vykonávali těžké práce v rámci zemědělství a zmíněných SS-Dvorů, nebo těžby kamene v kamenolomu u Kamenného přívozu. Denně se pracovalo 10-12 hodin. Od konce roku 1943 do května 1945 prošlo táborem mezi 9000 – 10 000 osob. Před koncem války bylo v rámci tábora internováno také proti původnímu plánu zařízení kolem 300 francouzských vězňů z řad inteligence, kteří nebyli nuceni k práci. Břežanský tábor měl tři vlastní pobočky. V obci Bukovany, Tvoršovice a Krhanicích. (Bubeníčková, 1969)

5.4. Koncentrační tábor Vrchotovy Janovice

Ve Vrchotových Janovicích začal v červenci roku 1944 fungovat koncentrační tábor jakožto pobočka tehdejšího koncentračního tábora Flossenbürg. Součástí tohoto tábora bylo zvláštní oddělení pro árijské muže, pocházející ze smíšených židovských manželství, kteří sem byli vysíláni až do března 1945 z tzv. Sondelageru Bystřice u Benešova. Zdejší vězňů byli nasazováni na nejrůznější práce zahrnující výstavbu tábora, demolice a adaptace hospodářských stavení. Dále na výstavbu vojenských zařízení pro vojenské potřeby cvičiště, vykládku vojenského materiálu v železniční

zastávce Čihovka. Práci chodili vykonávat vězni od půl sedmé a poté od jedné hodiny do šesti odpoledne. (Kos, 2012)

5.5. Sonderlager Bystřice u Benešova

Tábor v Bystřici u Benešova spadal nejen svým označením mezi tzv. zvláštní tábory. Tato zařízení byla vytvářena původně pro internaci osob, se kterými mělo být zvláště zacházeno. Byli zde vězněni němečtí státní příslušníci i cizinci, z řad těch, kteří se odmítali zapojit do pracovního procesu pro německou mašinerii. Tento tábor sestával z tzv. Sondelagerů A, B a C. Vězni se zapojovali do pracovního procesu v rámci nádražních prací v Bystřici, na stavební práce v Konopišti, na stavbě telefonního vedení z Konopiště do Václavic a v samotném závěru války na stavbu opevňovacích prací, mezi které spadaly kupříkladu různé příkopy a protitankové překážky proti postupující frontě. (Kos, 2012) Bystřický tábor měl jakožto pobočku malý tábor v Živohošti, který se nacházel v dřevěném baráku ve vzdálenosti cca. 10m od tamního přívozu. Uvádí se, že zde bylo ubytováno kolem třiceti mužů, kteří sem byli převezeni z Bystřického Sonderlageru. (Bubeníčková, 1969)

6. Zánik cvičiště

S tím, jak se válečná situace pro nacistické Německo zhoršovala a měnila v jeho neprospěch, měnila se také nálada v rámci obsazeného prostoru. I u složek, které charakterizovali poslušnost nacistické ideologii, jakými byly zbraně SS, se i v prostoru cvičiště našel případ tzv. komunistické propagandy. Konkrétně se jednalo o frekventanty pobočky školy pancéřových granátníků v Neveklově. Šíření poraženecké nálady a projevů tehdejší nepřátelské propagandy se zvláště v závěrečné fázi války trestalo velmi přísně. Na dvě ubytovací budovy této školy někdo vyhotovil nápisy hlásající „Nikdy s Hitlerem“ a „Rudá fronta“. Ihned se rozjelo pátrání po vících formou porovnávání stylů písma. Precizně zhotovené německé písmo dávalo tušit, že viníkem bude někdo z frekventantů školy, i přesto, že ve městě stále žilo mnoho českých obyvatel. Nápisy byly odstraněny a v celém Neveklově byly zesíleny hlídky. (Kos, 2012) Tento incident je ukázkou toho, jak mohla tehdejší situaci vnímat i část, do té doby o vítězství přesvědčených vojáků.

6.1. Blížící se konec války

Prostor cvičiště byl ušetřen jakýchkoli válečných, frontových operací do samotného konce války. Avšak na jeho území se nacházelo zvláště v posledních chvílích válečného konfliktu velmi vysoké množství nejrůznějších jednotek a tisíců vojáků. To dávalo prostor pro formování různých bojových skupin a uskupení, které měly podpořit, tou dobou, ochabující německou moc v Protektorátu. V srpnu 1944 byl Frankem vydán rozkaz k sestavení tzv. bojové skupiny „Schill“, což mělo být uskupení o dvou tisících mužích, tvořené z velké části vojáky z řad instruktorů škol, nacházejících se ve vystěhovaném území. Původním záměrem pak bylo nasazení tohoto uskupení v protipartyzánském boji na Moravě. Ovšem

nakonec byla tato skupina nasazena proti vypuknutému slovenskému národnímu povstání. Dvouměsíčním nasazením instruktorů v těchto bojích a tudíž jejich nepřítomností ve školách, byla výuka citelně narušena. Na počátku roku 1945 byla formována opět bojová jednotka, tzv. bojové roty Čechy a Morava. Zde se jednalo o příslušníky z řad bezpečnostních složek, jakými byla kriminální policie, SD, Gestapo. (Kos, 2012)

6.2. Jednotky cvičiště potlačují pražské povstání

Z jednotek, jež byly shromážděné ve výcvikovém prostoru bylo v dubnu 1945 zformováno divizi Wallenstein. Po vypuknutí pražského povstání 5. května z této jednotky velení vyčlenilo dvě bojová uskupení, jejichž úkolem bylo zaútočit na Prahu z jižního a jihozápadního směru. První skupina, byla vedena Emilem Kleinem, zmíněným velitelem SS-ženijní školy v Hradištku a měla za úkol západně od Vltavy a dosáhnout dnešního Vítězného náměstí v Dejvicích. Cílem druhé bojové skupiny byl střed města. Jeho čelní průzkumy ještě téhož dne tj. 5. května dosáhly okrajových částí před Kunratickým lesem. V půl deváté večer bylo povstaleckými hlídkami zjištěno rozmístění 10 tanků a dělostřelectva v blízkosti Krčské nemocnice. (Roučka, 2003)

Znění dalších rozkazů je napsáno v publikaci V. Měchury (2005, s. 34), které je následující: „Rozkaz velitele jednotek SS v Čechách hraběte Pucklera pro armádní skupinu střed ze dne 5. 5. 1945. Věc-nasazení letectva za svítání. 1. Vlastní jednotky za svítání do útoku na jihovýchodní a jižní okraj města ze směru Benešov a Zbraslav na levém břehu Vltavy k severu. 2. Dávat pozor na hákové kříže na domech a červené kříže na budovách a orientační znamení pro letce. 3. Cíle: Celý střed města na východním břehu Vltavy s hlavním cílem okolí Václavského náměstí. 4. Hodně zápalných bomb, celé hnízdo musí hořet. Rozkaz Veliteli cvičiště Benešov. Na vědomí všem pochodujícím jednotkám vojenského cvičiště SS

v Čechách. Svítání zaútočí Schornerovo letectvo na střed města. Východ trhavými a zápalnými pumami. Použit vlajek s hákovým křížem a orientačních kouřových znamení pro letce.

Nacistické červené vlajky sloužili při rozložení jakožto rozpoznávající znamení. Tzv. Fliegertuch. Kdy označovaly přítomnost jednotek a byly dobře viditelné z letadel. Ze stejného důvodu se kupříkladu dělávaly podšívky některých čepic v obdobné barvě. (Scipion, 1996)

Jednotky SS s v závěrečných fázích války, resp. pražského povstání zapsaly do paměti obyvatel velmi neblaze svými represáliemi vůči civilistům. Jako jeden jmenujme případ, který souvisí s cestou vojsk z prostoru cvičiště. Muži z obce Psáry vytvořili tzv. záseky, aby znemožnili postup jednotkám, které měly jet umírnit povstalce do Prahy, a ještě došlo k přestřelce. Kolona po odstranění těchto překážek prohlásila obec Psáry za partyzánskou a realizovala odvetná opatření, která v sobě skrývala výsledky zadržených mužů a jejich následné zastřelení. Obdobné incidenty se staly také v Dolních Břežanech, Jílovém a dalších obcích. (Kos, 2012)

6.3. Odchod vojsk ze cvičiště

Samotné zrušení cvičiště a skončení veškeré výcvikové, vojenské činnosti na něm bylo zastaveno s ohledem na smlouvu, která byla uzavřena mezi velitelství cvičiště a zástupci revolučního výboru a zněla následovně: „Se zřetelem na vojenský vývoj a na základě rozkazu nalézajícího se u jednotky, byly shora uvedenými zástupci uzavírajícímu smlouvu ustanoveny následující dohody. 1. Všechny jednotky zbraní SS, nacházející se v prostoru politického okresu Benešov a Votice budou dne 8. 5. 1945 do 20:00 hodin směrem Sedlčany – Příbram odsunuty. K tomu náleží příslušníci zbraní SS, civilní zaměstnanci zbraní SS, civilní uprchlíci budou odtransportováni, pokud budou stačit dopravní prostředky, které jsou k dispozici. Vojenské zajištění pochodu náleží veliteli cvičiště SS „Čechy“. K zajištění hladkého průběhu pochodu, připojí se k odcházejícím jednotkám zástupci Národního výboru, a sice čtyři českoslovenští důstojníci. Čsl. Důstojníci doprovodí transport až do prostoru, kde dojde k převzetí americkou armádou. Podrobnosti o sestavení transportu, jakož i povinnosti velitele transportu a doprovázejících čsl. důstojníků se stanoví ústně. Velitelství cvičiště SS „Čechy“ se zavazuje: 1. Všechny v úvahu přicházející vojenské a civilní objekty předat Národnímu výboru v nezměněném stavu. Zvláště do toho spadají všechny muniční sklady, zásobovací sklady se zbytkem zásob, kasárna včetně inventáře atd. Od vyhození objektů se v zájmu bezpečnosti obyvatelstva upouští. Zůstávajícím německým uprchlíkům, se případ od případu z těchto zásob vydá. 2. Velitelství cvičiště SS „Čechy“ se dále zavazuje předat v nepoškozeném stavu všechny zařízení sloužící veřejnosti, jako vodovody, elektrárny, mosty atd. 3. K udržení klidu, pořádku a bezpečnosti budou 8. května 1945 ve 20:00 hodin předány zplnomocněným zástupcům Národního výboru: 300 karabin, každá se 120 náboji. 10 československých kulometů vz. 26 s celkem 10 000 náboji. 10 pancéřových pěstí. 1 vozidlo s 2 kulometnými trojčaty a jedno 2 cm protiletadlové dělo a k tomu náležející munici. 8 samopalů s celkem 800 náboji a 4 pistole. 2. Nákladní auta pocházející

z Votic a Benešova, která byla zabavena zbraněmi SS, budou dle možnosti v prostoru předání vydána čsl. důstojníkům, rovněž tak zabavené koně. 3. Velitelé jednotek ležících mimo Benešov byli velitelstvím cvičiště „Čechy“ vyzváni, aby dodržovali zde stanovaná nařízení a ustanovení. Byl vydán oficiální zákaz střelby, takže od přestřelek bude zásadně upuštěno. 4. Od 20:00 hodin 8. května 1945 přejímají Národní výbory odpovědnost za klid všeho německého i českého obyvatelstva. Pořádkové služby zbraní SS opustí 9. května 1945 kromě zadního voje okres Benešov. Odpovědným velitelem za dodržení těchto ustanovení je pomocný důstojník velitelství cvičiště SS „Čechy“ SS-Untersturmführer Albrecht. V případě potřeby odpovídajícím způsobem zakročí. Tato zde sepsaná ustanovení vstupují s okamžitým účinkem v platnost.“ (Kos, 2012, s. 154) Kolony se poté vydaly směrem k americké demarkační linii, přičemž silnice směrem na Písek a Strakonice byly velmi přeplněné. Některým z ustupujících jednotek se podařilo amerických linií dosáhnout, zatímco některé byly dohnány postupující rudou armádou.

Praktická část

Praktická část sestává ze vzpomínek pamětníků získaných buď z osobních výpovědí, nebo formou biografické analýzy z vybraných děl, kdy se váží přímo k události vysídlení, potažmo cvičišti SS. Dále je obsažen popis z průzkumu částí samotného bývalého cvičiště a dochovaných artefaktů a poznatků.

7. Vzpomínky pamětníků

7.1. E. Pešan

„Obci Krhanice, odkud pocházím, se vystěhování jako takové naštěstí vyhnulo. Ovšem i naše obec byla zřízením cvičiště a jeho následným chodem v mnoha ohledech postižena. Chodil jsem v tu dobu do základní školy, a jakožto malého kluka se mě tímto přímo situace netýkala. Ale pamatuji si, že k nám byl ubytován jistý německý voják, veterán východní fronty, který byl, kvůli zranění převelen do týla a konkrétně do prostoru cvičiště, kde měl předávat dále své frontové zkušenosti. Co si pamatuji, choval se k naší rodině velmi dobře a v mém případě se dokonce zasadil o mé zdraví, když mi v době, kdy u mne propukl akutní zánět slepého střeva, obstaral vůz a dopravil mě skrze obsazené území do benešovské nemocnice. Dále si pamatuji vojenské útvary, které chodili cvičit, ať již šlo o pěchotní útvary, tak i motorizované jednotky a konkrétně si vzpomínám na ukořistěné sovětské tanky, z Prosečnice, které byly zkoušeny mj. v obci Vazovnice. (přítomnost těchto tanků na cvičišti je zmíněna v kapitole o SS Panzer Grenadier Schule Prosečnice). Nejvíce mi ovšem utkvěla v hlavě doba těsně poválečná, kdy byl tento kraj pro kluky mého věku rájem i smrtelně nebezpečným místem zároveň. Po vojácích zde zůstalo ne jeden

ve skladech mnoho materiálu a techniky. Nic z toho neunikalo naší pozornosti. Němci zde zákeřně nechali některé objekty a věci se smrtelnými nástrahami. Rájem pro nás byl prostor kolem prosečnického sanatoria. U železničního přejezdu směrem z Prosečnice na Krhanice, v místech, kde je dnes teplárna, byla zavážka materiálu a věci z budov sanatoria. Tam jsme chodili pro věci a také střílet. Němci zde měli za války provizorní střelnici. V okolí se dalo najít ještě dlouhá desetiletí po válce mnoho materiálu. Z mnohého využitelného si utvořili obyvatelé věci ku prospěchu. Ale tak tomu bylo na celém území, v případě ponechaných vojenských součástí.“ (Z osobní výpovědi E. Pešana)

7.2. L. Rychman

„Museli jsme těžce pracovat na výstavbě překážek a zátarasů ve výcvikovém prostoru jednotek zbraní SS na Benešovsku. Byli jsme samozřejmě šikanováni a trestáni za jakoukoli maličkost. Ale nebylo to tak strašlivý. Zato ty strašlivý lágry byly kolem. Třeba hned vedle byl lágr, kde když utekl člověk a chytili ho, tak ho pomalovali na prsa a na zádech žlutým terčem a pak ho prostě na ten appelpplatz přivedli a čekali, až upadne. A ve chvíli, kdy upadl, tak se z něho stal živý terč. A vpálili do něho strážce z těch samopalů. Na začátku května 1945, kdy už všechno začínalo být v chaosu a začínalo být jasné, že nacismus už nevydrží, tak i já jsem se rozhodl ještě s dalšími osmi kamarády, že utečeme. To bylo 2. května 1945. Chodily s námi strážce, ale konkrétně naše strážce již byly tou dobou benevolentnější, tudíž jsme si řekli, že se za Bystřicí pokusíme ztratit a sejdem se později. A dále jsme si mysleli, že z obce Tomice pojedeme společně do Prahy. Podařilo se nám utéci našim strážím a sejít se. Ovšem, když jsme šli směrem na Tomice vystoupila z lesa pro nás neznámá hlídka SS. Jednalo se o pět kluků, odhadem tak mezi 16-17 lety. Jejich velitel poslal dva vojáky pryč a ti se vrátili s rýči a lopatami, což byly za války velmi zlověstné nástroje.

Hodil nám to pod nohy a odsoudil nás k trestu smrti. V tu chvíli se ozvalo štěkání vlčáků. A přišla za námi hlídka z toho našeho tábora, která nás hledala. A v danou chvíli nastal strašlivý spor mezi těmito dvěma hlídkami, přičemž po dohadování si nás odvedla zpět k našemu štěstí hlídka tábora, ze kterého jsme chtěli uprchnout. Tam jsme se dostali pouze na sklepní celu, ale většímu trestu jsme unikli. Vše bylo dáno i dobou, kdy byl již německý aparát v rozkladu.“ Z pořadu Historie CS 18. 2. 2010 dostupný na WWW:< www.ceskatelevize.cz> přepsáno 25. 2. 2013

7.3. M. Burian

„Musím říct, že Němci se tady k nám chovali slušně. Nemůžu říct, že my z druhého, nezabraného břehu, bychom s nimi měli problém. Jednou nás chytli, když jsme byli s matkou na Medníku, protože tam rostly maliny. Matka tehdy hodnotila situaci tak, že nám všechny maliny seberou a ještě nevyvážneme bez trestu, ale naštěstí se zachovali korektně. Ovšem byli to běžní vojáci. Pomohli nám s kýbly dolu k řece, kde nám je předaly. Matka uměla dobře německy, ještě z dob monarchie, kdy byla služebnou ve Vídni a otec také s ohledem na zkušenosti první světové války. Pak si vzpomínám ještě na příhodu tady z Pikovic, kdy v místě u břehu, kde byla hráz a tím zastavená voda, kde jsme se koupali. Jednou sem přišli Němci za nepříliš dobrého počasí a koupali tady jednoho z nich. Můj otec na ně tehdy volal, že jim nastydně. A oni odvětili, že když je nepořádný a má vši, tak je to nutnost.“ (Z osobní výpovědi M. Buriana)

7.4. E. Horelová

„Tři roky po zřízení protektorátu Čechy a Morava se objevily na Neveklovsku první vyhlášky, které prikazovaly obyvatelům mnoha obcí, aby opustili do 15. září 1942 své domovy. A ještě neskončila první etapa stěhování a již následovaly další. Nakonec bylo vyklizeno celé obrovské území ležící mezi Vltavou, Sázavou, Benešovem a Sedlčany. Tento nesmírně krásný, ryze český kout naší země se stal uzavřeným vojenským prostorem, kde se připravovaly oddíly SS do války. Odtud také vytáhly proti vzbouřené Praze. Podobně tomu bylo i na Moravě, kde byli násilím vysídleni obyvatelé Vyškovska. Když v květnu 1945 překročili hranici zakázaného území první obyvatelé vystěhovaných vesnic, a městeček, uviděli, jak zde esesáci hospodařili. Našli pole plná plevy a železa, poničené lesy a ne jeden dům rozvalený tanky nebo dělostřeleckou palbou. Bylo třeba hodně statečnosti, snad ještě víc, než jí bylo zapotřebí, když museli odejít a hodně lásky k rodnému kraji, aby se sem vrátili a začali tu znovu žít. A to bylo to, co mě přimělo napsat knížku Kluci ze zabraného. Má to být hold lidské lásce, obětavosti a všednímu hrdinství, byť mnozí z těch, kdo je prokázali, již nežijí. Necht' tedy alespoň jejich potomci dodatečně potězkají bolest jedné generace a naději, která ji pomáhala přežít.“ (Měchura, 2005. s. 3)

7.5. V. Vrňák

„Dělal jsem spolu s jedním inženýrem. Za den jsme zvládli padesát odhadů. Inženýr měl výpis z katastru, věděl, jak je který pozemek velký, a já jsem měřil objekty, které na něm stály – chata nebo vilka, spočítali jsme místnosti, zjistili, zda to byla zděná nebo dřevěná stavba, kolik stromů a keřů bylo na zahradě, na vše byla sazba a bylo to oceněné. Peníze byly majitelům uloženy v peněžním ústavu. Někteří peníze vybírali, ale většina tvrdila, že na ně nesáhne. Věřili, že se brzy vrátíme. Mladí to brali

sportovně, ale babička s dědečkem plakali. Všichni jsme se snažili být co nejbližší Hradištku. Lidé odcházeli do Štěchovic, Davle, Petrova, Voznic a dalších vesnic kolem. Sklízela se pole a přitom jsme se museli stěhovat. Děda měl čtrnáct hektarů, pár koní, osm kusů dobytka – dostal tedy umístění do Libuše. S každou fůrou jsme museli jet z Hradištku na Modřany a odtud na Libuš. Děda odstěhoval i mlátičku, nebyla auta, vše se dělalo koňmo. Mnozí přitom plakali, odehrály se různé tragédie. Naše rodina postavila domek, kam jsme se v březnu nastěhovali a v dubnu jsme dostali papír, že ho musíme opustit. Neměli jsme ještě ani hotové podkroví, nebyla tam elektřina a už jsme odcházeli do Štěchovic. Ale dodnes tam mám moře kamarádů. Tenkrát tu byl i tábor, kterému říkali pracovní-výchovný, byli tam mládenci asi patnáctiletí, v mém věku, kteří utekli, nechodili do práce. Tak to fungovalo asi dva roky, než tu vznikl koncentrační tábor. Vězni tady stavěli silnici, vedla ze Štěchovic až na Hradištko. A ve dvačtyřicátém se začal budovat vodovod. Hradištko tedy byla asi jediná obec, která na tom trochu vydělávala. V jiných obcích si Němci udělali z domků a usedlostí střelnici.“ (Z osobní výpovědi V. Vrňáka)

7.6. L. Chocholouš

„Můj otec byl ve válečných letech hajným na hájence Lediny v Krhanicích. Vzpomínám si, jak Němci chodívali cvičit až do míst Dolních Požárů, která fakticky nespadala do prostoru cvičiště. Jako kluci jsme poté po osvobození chodili mj. do Prosečnice, kde byly po Němcích benzinové nádrže, které byly zaneseny vojenským materiálem. Dodnes si říkám, že je zázrak, že jsme, s ohledem na množství nebezpečného materiálu v okolí, dospívání přečkali ve zdraví. Má žena pracovala léta v rámci prosečnického Sanatoria a ještě v 70. letech se při stavbách místních obytných objektů tu a tam musel volat pyrotechnik, z důvodu nalezení munice.“ (Z osobní výpovědi L. Chocholouše)

7.7. J. Voráček

„Když v roce 1939 vtrhli Němci do naší země, bylo mi necelých deset let. To ještě nikdo z českých občanů netušil, co nás hrozného čeká. První nechtěné setkání s Němci jsem zažil, když jsme na podzim v roce 1941 pásli husy za naší vesnicí. Od Týnce nad Sázavou se náhle vyrojila kolona německých vozidel včetně sajdkár a přímo vjížděly do prostoru, kde jsme byli. Husy zděšeně pobíhaly sem a tam a vojáci z toho měli ohromnou radost. Bylo nás tam asi pět kluků a moc jsme se báli. Plačky jsme utekli domů. Pro vyděšené husy tam šli naši otcové. Následoval rok 1942, kdy došlo k tomu nejhoršímu pro české obyvatelstvo okresů Benešov, Neveklov, Sedlčany, a to k vystěhování z rodných obcí. Naše obec Bukovany byla začleněna do druhé etapy.

Museli jsme se vystěhovat do konce března 1943. Na osídlovacím úřadě v Benešově dostal otec adresu majitele, kam bychom se měli nastěhovat. Většinou to byli majitelé domu, které používali k rekreaci. S těmi se muselo jednat a po dohodě následovalo stěhování. My jsme se stěhovali v polovině roku 1943 do Nového Městečka. Byla to situace, na kterou nikdy nezapomenu. Opouštěli jsme vlastní domek, na kterém se otec nadřel. Všechno jsme museli nechat na místě. Jen nejnnutnější jsme vezli do nového bydliště. Stěhoval nás pan Micka z Městečka koňským potahem. Nejtěžší chvíle byla, když jsme opouštěli náš domek. Matka plakala a otec pevně věřil, že se zase vrátíme domů, ale za jak dlouho? Následovala však myšlenka, jak nás přijmou noví majitelé. V tom neštěstí jsme měli štěstí, že jsme byli u hodných lidí, kteří námi cítili.

Školní rok jsem dokončil v Týnci nad Sázavou, kam jsem jezdil vlakem z Čerčan. V květnu 1943 naše třída, IV. ročník, šla na brigádu jednotit řepu do Bukovan na SS-Hof. V té době tam pracovalo 24 rodin, které se nevystěhovaly a musely pracovat u dvora. Ze školy jsme šli v trojstupu a v blízkosti našeho domku jsem vyběhl z tvaru a chtěl se podívat na náš domek. Jen jsem udělal pár kroků, začal na mě ze sousedního domu křičet

německý voják, a tak jsem se rychle zařadil zpátky.“ (Z osobní výpovědi J. Voráčka)

7.8. L. Kohoutek

„Každé vánoční svátky mi připomínají smutné události roku 1943, kdy jsme museli naši obec Zderadice s dalšími obcemi Neveklovska podle vyhlášky říšského protektora nuceně vystěhovat. Bylo to velké utrpení občanů, kteří v této těžké situaci sháněli náhradní ubytování u příbuzných a známých i obětavých občanů tehdejšího Protektorátu. Moji rodiče našli nový domov u dobrých příbuzných v Tomicích. Většina občanů právě před Vánoce opouštěla své domovy. Loučení bylo velmi smutné. Všichni věřili, že se dočkají konce války a návratu do svých obcí.

Vzpomínám, že nám německé úřady v roce 1944 povolily návštěvu svých blízkých na hřbitově v Maršovicích. Bylo to ve dnech Památky zesnulých. Moc jsme se těšili na setkání se spoluobčany naší osady i okolních vesnic. Při této příležitosti se každý chtěl podívat do své vesničky. Byla to však hrozná podívaná. Všechno zarostlé a opuštěné. Některé domky i hospodářské budovy pobořené i vypálené. Okna, dveře i podlahy vytrhané. Všude plno vystřílené a ostré munice. To byly všechno důsledky vojenského cvičiště SS.

Květen 1945 byl pro občany z vystěhovaného území nejšťastnějším měsícem v životě. Mohli jsme se v krátké době vrátit do svých domovů. Návrat to byl radostný, ale čekalo nás hodně práce. Poničené domy, kde byly rozvody elektrického proudu vytrvány ze zdí, skla v oknech rozbitá. Museli jsme sklo prozatímne nahradit lepenkou nebo prkny. Přes všechny tyto potíže jsme byli všichni šťastni, že jsme opět doma a že skončilo to velké utrpení.“ (Z osobní výpovědi L. Kohoutka)

8. Průzkum a poznatky z prostoru bývalého cvičiště

V této části jsou sepsány poznatky ze samotného průzkumu prostoru, obsahující informace o nalezených fragmentech, připomínajících válečná léta, kdy bylo toto území využíváno pro vojenské účely. Ať již pozorováním, tak i archeologickým místním výzkumem za pomoci detektoru kovů, na místech, které popsali pamětníci. Dále v místech, která popisuje odborná literatura.

8.1. Fragменты z dob fungování cvičiště

Na území bývalého cvičiště lze dosud nalézt materiál i jiné pozůstatky z doby, kdy byl tento prostor v provozu pro své vojenské účely. Zajímavým místem v tomto ohledu je okolí dnes již bývalého sanatoria v Prosečnici. Po zrušení zdejšího velitelství SS školy pancéřových granátníků byl místem svozu nepotřebného materiálu, v rámci vyklízení objektu, prostor u dnešní teplárny, v těsné blízkosti areálu. Přímo v místě, kde za doby fungování areálu byla zřízena provizorní střelnice. Zde se podařilo nalézt zbytky školní munice pro pušky a kulometry ráže 7. 92 mm, části plynových masek, obaly na výměnné hlavně kulometů MG42, knoflíky uniforem a mnoho dalšího materiálu vykreslujícího přítomnost ozbrojených složek.

V prostoru naproti sanatoriu se nacházely skladové objekty, kdy se dodnes z některých zachovaly betonové podezdívky/základy. Tento skladový prostor byl nejspíše nešťastnou náhodou vyhozen do vzduchu vojsky Rudé armády. Dle pamětníka E. Pešana byl materiál po výbuchu rozptýlen až do vzdálenosti 500 m od jeho epicentra. To dokazuje i nález většího množství německých puškových bodáků cca. 200 m od budov skladů, které byly očividně prošlé ohněm, což způsobil právě výbuch. Ve stejné vzdálenosti bylo nalezeno také větší množství nejrůznějších součástek ke kulometům, jakými jsou podavače nábojových pásů, tlumiče

plamene, či natahovacích klik. Zajímavým nálezem z prostoru pod tehdejšími velitelstvími školy je dvojité pojezdové kolo z polopásového obrněného transportéru SdKfz. 250, který byl právě častým přepravním prostředkem vojáků složek pancéřových granátníků. Mnoho výstrojních součástí, které byly zanechány v prostoru cvičiště, našly uplatnění v běžném životě obyvatel, kteří se vrátili do svých domovů. Především z řad praktického materiálu a inventáře.

Něnými svědky časů provozuschopnosti cvičiště jsou dosud zachované betonové bunkry, které se nacházejí v severní části cvičiště od Chlístova po Dunávice. Tyto bunkry byly určeny pro pozorovací činnost při střelbách a bojových cvičeních. Vysoká koncentrace těchto objektů je u obce Úročnice, Chleby a Chlístov. Mnoho lidí se domnívá, že jde o bunkry, určené k boji, nebo snad objekty z poválečných dob.

Jako markantní příklad dalšího využití, za války zřízeného objektu v oblasti cvičiště, lze uvést prostor v Lešanech. Nejdříve zde byl barákový tábor pro frekventanty SS-Panzer Grenadier Schule. Po válce na chvíli tábor pro německé zajatce a dále internační tábor pro odsun německého obyvatelstva. Na počátku 50. let byl areál přejat československou armádou. V roce 1995 se pak dále datuje předání areálu Historickému ústavu Armády České republiky, který zde provozuje expoziční činnost historické vojenské techniky. Mezi dosud zachované úpravy z let 1942-1945 patří také povodí části v oblasti SS-Pioner Schule Hradištko na toku Vltavy a Sázavy, kdy existují stále kdysi vytvořená kotviště pro plavební prostředky.

ZÁVĚR

V této práci jsme si vymezili za cíl popsat událost vysídlení části středních Čech, za účelem zřízení cvičiště pro německé jednotky zbraní SS a dále podrobit tuto etapu, vztahující se k období Protektorátu Čechy a Morava průzkumu. Průzkumu jak fyzickou přítomností v dané oblasti, tak i oslovením žijících pamětníků, kterých se vysídlení přímo dotklo, nebo žili v těsné blízkosti postiženého kraje.

Teoretická část poukazovala na prvotní záměry německých orgánů, kdy byly prioritní pohnutkou ke zřízení tohoto újezdu germanizační plány. Následný vývoj válečné situace však změnil tyto plány v ryze praktickou, vojenskou potřebu. Vysídlené rodiny byly konfrontovány bezohledností a existuje mnoho případů, kdy osoby, z řad vystěhovaných odloučení od domova neunesli a tato akce zapříčinila mnohé lidské tragédie. Nemluvě o tom, že tento akt zapříčinil v mnohém přeměnu několikaletých rodinných tradic.

Samotnou kapitolou je opotřebenost a devastace kraje vojenským užíváním. Lidé se vraceli do mnohdy poničených vesnic a obydlí. Hospodářské pozemky se staly během tří let velmi zanedbanými. A to jak neopracováním, tak i provozem těžké vojenské techniky. Nález komise Zemského národního výboru z roku 1945 konstatoval, že bylo okupanty 188 domů úplně zničeno, 296 obytných budov velmi těžce poškozeno, 2 475 budov těžce poškozeno. Dále zničeno 264 studní, poškozena kanalizace, a elektrické vedení. (Měchura, 2005) Pro tyto důvody byl i samotný návrat obdobně těžký, jako samotné opouštění kraje. Jsou známy mnohé případy, kdy navíc na navrátilce čekaly v kraji a obydlích nástrahy. Jednalo se kupříkladu o střelivo v topných zařízeních, otrávené studny, nástražné systémy ve vojenských i civilních objektech a mnoho dalšího.

Obyvatelé se s pomocí zasadili o revitalizaci kraje, která byla dlouhým a nelehkým procesem. Dnes v době, kdy již nemá tato oblast mnoho původních obyvatel a pamětníků těchto událostí, se jeví jako správné udržovat tuto nešťastnou etapu našich dějin v paměti formou besed s historiky, tematických výstav, či setkání s žijícími pamětníky.

Jedná se o velmi důležitou událost z období druhé světové války, která není, i přes svou závažnost a tehdejší rozsah, dnešní širší veřejnosti známa. Práce ukazuje na to, že obyvatelstvo, které bylo vysídlovací akcí postiženo bezprostředně, bylo opravdu v mnohém poznamenáno na celý život. Z výpovědí pamětníků z vesnic, které nespádaly mezi vysídlené území, je cítit lehce nespjatost s tragédií, i když tu lze přikládat jejich tehdejšímu věku a právě zmíněné skutečnosti, že nepatřili mezi faktické vysídlené, ale mezi obyvatele obcí, které s prostorem hraničily. Výpovědi by se zajisté lišily, kdyby pocházeli oslovení z řad bývalých obyvatel obcí, které, byly poznamenány excesy vojáků zbraní SS v závěrečných dnech druhé světové války v Evropě.

Obecně je problematika zřízení cvičiště zbraní SS ve středních Čechách tématem, které nemá dosud v mnoha ohledech podrobné zpracování a mnoho náležitostí, k němu se vážících, nebylo dosud pečlivě probádáno. U většiny z nich jsou zdroje velmi omezené, neboť archivní materiály k těmto událostem mnohdy ani neexistují, nebo jsou jen kusé.

SEZNAM POUŽITÉ ČESKÉ LITERATURY

Maršálek, J. *Protektorát Čechy a Morava*, Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, ISBN 80-246-0302-0

Bubeníčková, R., Kubátová, L., Malá, I., *Tábory utrpení a smrti*, Praha: Nakladatelství Svoboda, 1969.

Páv, J., Procházka, L., *Sedlčansko*, Praha: Nakladatelství Paseka, 2010. ISBN 978-80-7432-082-8

Procházková, E., *Benešov*, Praha: Nakladatelství Paseka, 2005. ISBN 80-7185-728-9

Fierlinger, Z., Peška, Z., Dvořák, J., *Neveklovsko žaluje*, Praha: Nakladatelství Miroslav Stejskal, 1947.

Šmerák, V., *Almanach Ohlédnutí*, Středočeský kraj, 2012, ISBN 978-80-260-2783-6

Kos, P., *Cvičiště Benešov-Vstup zakázán*, 2. vyd. Postupice: Posázaví o.p.s., 2012. ISBN 978-80-904655-6-5

Měchura V., Povolná, H., Mašek, M., *Neveklovsko nezapomíná, Nechceme opakování*, Týnec nad Sázavou, 2005.

Horelová, E., *Kluci ze zabraného*, 1.vyd., Praha: Albatros, 1982

Robek, A., *Lidé bez domova*, 1. vyd., Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1980

- Sládek, O.**, *Zločinná role gestapa: Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938-1945*, Praha: Naše Vojsko, 1986
- Drejs, J.**, *Za Heydrichem stín*, Praha: Naše Vojsko, 1947
- Uhlíř, J. B., Kaplan, J.**, *Praha ve stínu hákového kříže*, 1. vyd., Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o., 2005 ISBN 80-7360-210-5
- Hertl, J.**, *Dějiny vystěhovaného kraje mezi Vltavou a Sázavou za okupace v letech 1942-1945*, Praha, 1957
- Hoffmanová, J., Juněcová, J.**, *Zřizování cvičiště zbraní SS Benešov a poválečná obnova území 1942-1945*, Praha, 1985
- Martin, O.**, *Štěchovická past*, Praha: Nakladatelství kyvadlo, 1993
- Baxter, I.**, *Německá obrněná vozidla ve 2. Světové válce*, 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svojtka, 2004, ISBN 80-7237-862-7
- Williamson, G.**, *Waffen SS*, 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007, ISBN 978-80-251-1804-7
- Trewhitt, P.**, *Obrněná bojová vozidla*, 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svojtka, 2000, ISBN 80-7237-234-3
- Roučka, Z.**, *Skončeno a podepsáno*, 1. vyd. Plzeň: ZRaT, 2003, ISBN 80-238-9597-4
- Scipion, J.**, *Afrikakorps*, 1. vyd. Praha: Ottovo Nakladatelství, 1997, ISBN 80-7181-202-1

ELEKTRONICKÁ MÉDIA A WEBOVÉ STRÁNKY

(www.urocnice.eu, 15. 1., 20. 2., 21. 2. 2013)

(www.hradistko.cz, 22. 2. 2013)

(<http://beute.narod.ru>, 22. 2. 2013)

(www.ceskatelevize.cz, 25. 2. 2013)

SEZNAM TABULEK

Tab. 1:	Statistika vysídlovací akce.....	27
Tab. 2:	Početní stavy SS-Pioner Schule Hradištko.....	41
Tab. 3:	Početní stavy SS SS-Artillerie Schule Benešov.....	43
Tab. 4:	Početní stavy SS Panzer Grenadies Schule Prosečnice.....	46
Tab. 5:	Početní stavy SS-Sturmgeschütz Schule Bukovany.....	48

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jakub Švejkar

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Prezenční

Název práce: Vysídlení Benešovska, Neveklovska a Sedlčanska (1942-1945)

Zřízení cvičiště zbraní SS ve středních Čechách

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 62

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 21

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: Mgr. Anna Huliciusová

